

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

ПОВРЕМЕНИ СПИС

ЗА СЛОВЕНСКУ ФИЛОЛОГИЈУ И ЛИНГВИСТИКУ

УРЕЂУЈЕ

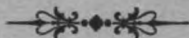
А. БЕЛИЋ

УЗ

СТАЛНУ САРАДЊУ

г. г. А. МЕЈЕ-А, проф. Collège de France, А. СТОЈИЋЕВИЋА, проф. Унив. у Љубљани, К. НИЧА, проф. Унив. Кракову, Љ. СТОЈАНОВИЋА, акад. у Београду, М. РЕШЕТАРА, б. проф. Унив. у Загребу, О. ХУЈЕРА, проф. Унив. у Прагу, Р. НАХТИГАЛА, проф. Унив. у Љубљани, СТ. ИВШИЋА, проф. Унив. у Загребу, СТ. М. КУЉБАКИНА, проф. Унив. у Београду, ФР. ИЛЕШИЋА, проф. Унив. у Загребу, ФР. РОМОВША, проф. Унив. у Љубљани и Х. БАРИЋА, проф. Унив. у Београду.

КЊИГА VII СВ. 1—2.

ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА
КРАЉЕВИНЕ СРБА, ХРВАТА И СЛОВЕНАЦА
БЕОГРАД 1927—1928.

Kongruencija u jeziku starih čakavskih pisaca.

Tko želi da se bavi oko naučne gramatike kojega jezika i da prati njegov razvitak od davnina do današnjega dana, on mora proučavati pojedine gramatičke pojave, da ih promatra u različitim vremenskim periodima i u različitim narječjima toga jezika. Samo će na taj način moći potpuno da razumije jezične promjene i umjet će ih valjano protumačiti, te odrediti zakone današnjem pravilnom književnom jeziku.

* * *

Već je u doba indoevropskoga prajezika postojala tendencija, da se riječi, koje stoje međusobno u takovu odnosu, za koji nema posebnog sredstva za izražavanje, po mogućnosti dovedu u formalan (fleksivni) sklad (Cf. Brugmann: „Kurze vergleichende Grammatik“ III. str. 641.). Taj formalni sklad između pojedinih riječi u rečenici, t.j. njihovo slaganje u padežu, licu, rodu i broju nazivamo sročnošću ili kongruencijom (lat. congruere = slagati se). Kongruencija se dakle proteže na padež, lice, rod i broj, a pokazuje se u glavnom između imenice i njezina predikata i atributa.

Osnovno je pravilo u našem kao i u svim ostalim indoevropskim jezicima, da se glagol kao predikat slaže sa subjektom u licu i broju, a predikativni i atributivni pridjev u rodu, broju i padežu. Predikativna ili atributivna imenica (u apoziciji) slaže se sa subjektom uvijek u padežu, a u rodu samo onda, ako ona označuje što živo i ima različite oblike za muški i za ženski rod, na pr. učitelj—učiteljica, kralj—kraljica, lav—lavica i t. d. (takove imenice latinska gramatika naziva „mobilia“). Ako nema različitih oblika za m. i za ž. rod, onda se atributivna imenica dakako ne slaže sa subjektom u rodu, na pr.: Ja ću biti tvoj odvetnik (veli sv. Marija), Mar. Dod. 95. str. 336. (cf. L. Zima „Sint.“ str. 186).

Ali u indoevropskom prajeziku nije se kongruencija razvila do stalnih pravila, nego je već u njemu bilo nestalnosti i odstupanja, i to

zbog toga, što se značenje neke riječi isticalo u protivnosti s njenim oblikom, ili što su se riječi u složenoj rečenici mogle različno redati, ili što je koja grupa riječi u kompoziciji zamrla. Još dolazi u obzir to, da razdioba opće predodžbe, koja je osnov rečenici, često naknadno, za vrijeme govora, doživljava umetke ili dodatke, koji smetaju kongruenciji.

Često je u rečenici subjekt takova riječ, koja bi po svome obliku imala biti ž. roda, ali je po značenju m. roda, ili je subjekt takova riječ, koja je po svome obliku u singularu, a uistinu označuje mnoštvo lica ili stvari; rečenica može imati više subjekata, koji se međusobno razlikuju u licu, rodu ili broju, ili je subjekt u rečenici brojna riječ i t. d. U takvim slučajevima nastaje smetnja u kongruenciji.

Razlikujemo gramatičku kongruenciju (po obliku) i logičku (po smislu, *κατὰ σήμασις*). Kongruencija prema smislu izlazi iz borbe između gramatike i logike. Rezultat te borbe nije u svim jezicima jednak. Kod živahnih Grka logika je sasvim pobijedila, dok je kod hladnih i promišljenih Rimljana bila slabije sreće (Ciceron na pr. sineze uopće nema).

Za današnji naš jezik možemo mirne duše kazati, da za ovakove dvojbene slučajeve kongruencije nema određenih pravila, nego da u njemu, što se toga tiče, vlada velika raznolikost, t. j. ni gramatička ni logička kongruencija nije posve prevladala. Naše narodne umotvorine, koje svakako pripadaju među najpouzdanije izvore za proučavanje jezika, ne upravljaju se u tome po stalnim pravilima, već kongruiraju pomenute dvojbene slučajeve na različite načine, sad gramatički, sad logički. Pa i ponajbolji naši štokavski, tako reći klasični pisci (Vuk Karadžić, Đuro Daničić i drugi) kao da u tome nijesu htjeli ograničavati slobodu narodnoga govora, te se ni oni sami ne upravljaju po kakovim stalnim pravilima kongruencije u pomenutim slučajevima (cf. Maretića: „Gram. i stil“. §§. 406.-425., gdje se navode mnogi primjeri upravo iz Vukovih i Daničićevih spisa).

Kod starih čakavskih pisaca također se gramatička i logička kongruencija smenjuju. No kako su stari čakavski pisci uopće slabo nastojali, da im jezik bude čist i lijep (ovo naročito vrijedi za Zoranića, kojemu je duh jezika posve talijanski), i kako se to njihovo slabo ili nikakvo nastojanje najmanje protezalo na sintaksu, u kojoj se kod njih najjasnije ogleda jak utjecaj talijanskoga i latinskog jezika, — gramatička i logička kongruencija u njih su često radi nesrećnog sroka tako izmiješane, da to upravo vrijeđa uho čovjeka s finijim jezičkim osjećanjem. Uostalom ono, što je M. Kušar u svojoj rlaspravi „O Marulićevu jeziku“. (Glas Matice Dalmatinske) rekao o

Maruliću, „da je riječi, što stoje u srokovima, kako se jasno vidi, baš zato, da bi se slagale, često puta samovoljno mijenjao“, može se s pravom, gotovo u još većoj mjeri, protegnuti i na sve ostale stare čakavske pisce.

No kao što su za današnji naš književni jezik ipak postavljena neka pravila za kongruenciju, čim se konstatovalo, što je običnije, a što rjeđe u jeziku, tako se i kod starih čakavskih pisaca može opaziti razlika između običnoga i manje običnoga. Samo se po sebi razumije, da se u toj razlici između običnoga i manje običnoga kongruencija u jeziku starih čakavskih pisaca svagdje ne slaže s kongruencijom ni u današnjem književnim narečju ni u neknjiževnim narečjima. Ali to upravo i jest ono, što nas kod ovakova posla zanima, da naime istražimo, u koliko se pojedini jezični pojavi u starijoj fazi i u različnim narečjima slažu s tim pojavima u novijem književnom jeziku.

* * *

Grada je u ovoj radnji raspoređena otprilike onako, kako je to učinio Maretić u svojoj „Gram. i stil.“, tek su neke partije ponešto proširene. Kongruencija zamjenica obrađena je u posebnoj glavi (XV), ali se o zamjenicama govori i u nekim drugim glavama (II. a. α, III. c. d., IV). To je učinjeno zbog toga, što se u rečenim glavama zamjenice odnose na takove riječi, kojih se kongruencija tu obrađuje, pa sam držao, da će biti bolje i preglednije, ako odmah progovorim i o kongruenciji zamjenica, kad dolaze u vezi s tim riječima.

Gradu sam uzimao iz ovih starih čakavskih pisaca: Marulića, Hektorovića, Lucića, Barakovića i Zoranića. Kod primjera citirano e početno slovo piščeva prezimena, pokraćeni naslov djela i redni broj stihova odnosno retka ili strane.

Gdje sam se poslužio kojim stručnim djelom, uvijek sam to napomenuo.

I.

Ako su u rečenici dva (ili više) subj. različitih lica, to već u st. sl., a i u svim ostalim slav. jezicima 1. lice preteže nad 2. i 3., a 2. l. nad 3., t.j. ako je jedan subj. 1. lica, a ostali 2. ili 3. lica, glag. predikat stoji u 1. l. (sg. ili pl.).

Kod starih čakavskih pisaca imamo potvrde samo za 1. i 2., te za 1. i 3. lice.

a.) Za da se *veselju ja* i *ti*, ti moju spuni, a ja želju ispunit ću tvoju. L. Par. El. 341.-2.

b.) α.) Ča od nje *čuh* i *znah* i *ja* i *svaki kraj*. H. Rib. 1090. U posluh tere *stah* i *ja* i *ostale* (sc. dvorke). L. Rob. 398. S mirom *živih* vazda i *puk* moj. M. Sud odnj. 138. (U ovom je primjeru pored subj. *puk* još i logički subj. *ja*).

β.) Prid njom podviv ruke *bihomo* tuj stale dvorkinje prez buke *ja* i *sve ostale*. L. Rob. 793.-4. Ne *moremo* živit ni *mi* ni *živine*. Z. Pl. str. 73. *Blago* svake cine i sva *obitil* s njim i sve *stvari* ine i *mi* sami za tim služit *ćemo*.... M. Jud. 65-67.

c.) U svim navedenim primjerima nalazi se predikat u neposrednoj blizini onoga subj., koji je u 1. licu; ako li se on nađe u neposrednoj blizini subjekta, koji je u 3. l., stoji u tom slučaju i glagol u 3. l. (broj se upravlja prema broju toga subjekta u 3. licu.) Na pr.: I *ja* i tolikoj *Brtučević* *prosi*. L. Jer. Mart. III. 49. Da *budu države* i *mi zdrave*, moli za nas. M. Jud. III. 343. Tako ti i *mi* i sve *strane* našega jezika *drže* i *scine* bugarščice za stvari istine. H. Pis. M. Pelegr.

II.

a.) Imenice: *vojvoda*, *sluga*, *služica*, *baša*, *papa*, *gusarina*, *delija*, *kadija*, *sotona*, *starešina* po svome su obliku ž. roda, ali po značenju m., te se u sg. redovno i kongruiraju kao imenice m. roda (Zima, str. 184.), t. j. atribut dolazi uz njih u m. rodu. Na pr:

α.) Odpravi s vojskom *svoga vojvodu* Oloferna. M. Ist. Jud. Akiora, *vojvodu svoga... vezana* čini popeljati... Betulijanom. M. Ist. Jud. Mnoštvo kad veliko s *vojvodom oholim* došad sve koliko sta pod Jeruzolim. M. Supr. Tur. 117.-8. Doide, vidi, dobi *vojvoda hrabreni*. B. Vila XII. 1976. Tomu se dokobi *pakleni vojvoda*. B. Jar. I. 143. Tad se kralj odpravi da na boj izhodi i zarok postavi *svakomu vojvodi*. B. Jar. IV. 105.-6. ....Žalostni te škode od straha pobiže prez *svoga vojvode*. B. Jar. V. 126. Ne lin Paprat ugledaf oblak prid *sunčanim vojvodom* k vili prišad.... ljubaf s njom uživaše. Z. Pl. XIII. str. 54.* „Ki stojite niže, *moga slugu verna*“ sad reče „najbrže zovite Oloferna. M. Jud. 149.-50. Ne pogrd' mudar svit togaj, ki ima mar *veran* ti *sluga* bit. M. Kat. 329.-30. Kad za tvu rabotu kupiš *koga slugu*. M. Kat. 565. On od *sluge svoga* hoti se krstiti. M. Nas. Is. 19. Viditi mi se daj, *sluga tvoj* da uživa. M. Uzv. Gosp. 91. Pozri na trud mnogi, ki trpi *sluga tvoj*. M. Pan. 18. Tko božjoj svitlosti *pravi sluga* biva. H. Rib. 1420. Za *slugu* me *tvoga* obra. H. Lovr. 342. *Verni slugo* brzo teci. H. Lovr. 753. Ovde *jedan sluga* imenom Tentinelus pojde k ropom.

* U Bar. (Vila XII. 1248.) do'azi i *vojevod*.

H. Lovr. izm. 764. i 5. Ko se čudo ovo stvori? Srce moje progovori
 cić došastja ne znam koga, ni imena *sluge toga*. H. Lovr. 903.-6. Po
 Lovrincu *tvomu sluzi*. H. Lovr. 991. I *sluga* se ja *tvoj* nazvah. H. Lovr.
 1168. O Isuse bože mili na *slugu* se *tvoga* smili. H. Lovr. 1453.-4. Za to
sluga sad za ta dar *tvoj* sam veće nego nigdar. H. Lovr. 1383.-4. On
 čas ima pojti *jedan sluga* popom H. Lovr. izm.1804. i 5. O Lovrinče,
božji slugo. H. Lovr. 2095. Ljubavnik, koga dih i *sluga priveran*. L.
 Par. El. 228. Nu ako u uzi *izranjen sluga* sad i gori i suzi veselo
 tebe rad., L. P. ljuv. IX. 37.-8. Tad reci, da pravo ne dvorim *sluga*
tvoj. L. P. ljuv. XX. 22. Matijaš, *Derenčinov sluga*. L. Rob. Osobe.

...*Bolizan i tuga* koli žestoka je, ku trpi *tvoj sluga*. L. Rob 639.-40.
Moj, reče, ti da bi zvati se htill *sluga*. L. Rob. 857. Nazrit ja *sluga*
tvoj tvojega sunca zrak nit uminm, nit sam svoj, ni mogu... B. O. Iv.
 11.-2. *Sluga tvoj* ča pita, molim te, ne krati. B. Jar. V. 191. A ja sam
sluga tvoj. Z. Plan. VI. str. 19.) U svitofna kruga opći se pričom rit,
 da *umičan sluga* sini će gospodit Z. Plan XIII. str. 66. Do smrtnoga
 groba bit ću *sluga tvoj*. Z. Pl. XVII. str. 77. O *Isusov slugo mili*. H.
 Lovr. 391. Božji *slugo pun* svetosti. H. Lovr. 471. Tako sada ti *ovomu*
 otvor oči *sluzi tvomu*. H. Lovr. 481.-2. Kako A bela pravdenoga vele
virna sluge tvoga. H. Lovr. 687.-8. Koja dali jesu *ovomu*. Zaklinjan'ja
sluzi svomu. H. Lovr. 1433.-4. *Slugo božji pun* svetosti. H. Lovr. 1531.
 Ajme *slugo božji i pravi* komu sada nas ostavi. H. Lovr. 2053.-4. Tim
 li se oholiš? To li je tva slava, da *slugu* umoriš *nesrična*, a *prava*.
 B. Vila XI. 401.-2. Da tako kažeš gnjiv *virnomu služici*. L. P. ljuv. II. 28.
 Pokaži svitli raj *virnomu služici*. L. P. ljuv. VI. 22. Bolje vam doteci
služicu jest *virna* L. Rob. 29. ...I od Sista *pape sveta*. H. Lovr. 5.
 Svaki od vas moli boga za *našega papu* Sista. H. Lovr. 502.-3. (Čim)
 mačem glavu njemu odniti i *svetomu papi* Sistu. H. Lovr. 2146.-7.
 Zgodi mu se da galiija, turska lice njim ukaza, hteć' se zvat do poraza,
 buduć na njoj *vrl delija*. B. Vila, VIII. 563.-6. Imam krfnika, žiganta
 Goliju, strašna protifnika, *mođuca deliju*. B. Jar. III. 27.-8. *Naš kadija*
 tu me posla, gdi Zadarsko više sida. B. Vila VIII. 169.-70. Tad mrižu
 osnova *sotona prokleti* (sc. Lucifer). B. Jar. I. 55.

β) Pridjevna riječ u predikatu dolazi takodjer u m. rodu, a tako
 i relativna (i lična) zamjenica, kad se proteže na ovakovu riječ.

Sluga kad sagriši tere ti bude *kriv*. M. Kat. 141. *Tvoj sluga*, ma
 vilo, bit će *neunrli*. L. P. ljuv. XX. 58. Dobro *došal* budi *slugo* boga
 moga. M. Pan. 65. O *Isusov hrabri slugo* ne ć' na mucí stati dugo,
 budi *jaki* tere *kripak*. H. Lovr. 2019.-21. Izraela prija *slugu svog i njemu*
 obitan'ja izda. M. Od uzv. Gosp. 115.-6. Zahvaljuju vele dosti, sladki

Isuse, na milosti, ki ov tempal vrže doli, cića *sluge*, ki te moli H. Lovr. 615.-8. Ter *ovomu tvomu sluzi ki slip ostal* je mnogo u tuzi H. Lovr. 991.-2. A sad kad uzroke poznaješ od tuge, i boli žestoke *nesrićnoga sluge*, neć' da *ga* pogledaš, koliko krvnika, a kamo da *mu* daš pomoći ni lika L. P. ljuv. II. 19.-22. ...Makar da glava podje, koju *sluga* od tebe poznavaj, *ki*, neka znaš, voli veće ne živiti... L. Rob. 100.-2. Kon tebe ni sada nego viran sluga, ki o tom sve radi. L. Rob. 806.-7. *Slugu* ne usliši, krilom *ga* okrili, plaću *mu* podili dostojno... B. Vila XI. 418.-19. Da *sluga* otusti, da *ga* srića sriti, *ki* ti se dopusti na službi umriti B. Vila XI. 431.-2. *On verni sluga tvoj*, *ki* te nad sfe žudi i bit će *tvoj* ne *sfoj*, ti *ga* ne zabudi Z. Pl. VI. str. 20. *Služica*, *ki* plače molbu *mu* usliši. B. Vila XI. 415. Prid vitezi bi *vojvoda* Šimun, *ki* se ne zabude. B. Vila VIII. 551.-2. Ne čudi se ča ću t' reći, niko čudo ko se zgodi posrid mora *tom*, *vojvodi*, zač *ga* vukleć neć' obreći B. Vila VIII. 559.-62. Pak ću t' reć *vojvodu*, *koga* si zvati rad B. Vila XII. 830. *Vojvodu* hvaljahu do samih nebesa, prid *kim* se valjahu njihova telesa B. Vila XII. 1591.-2. A hvala *vojvodi*, *ki* tamo brani vas, *komu* se ne rodi prilike do danas. B. Vila XIII. 65-6.. Prid vojskom *vojvodi*, *ki* njemu biše *mil*, kraljeve slobodi dopusti dobar dil. B. Jar. IV. 191.-2.

b.) Ali katkada se ovakove imenice ipak upotrebljavaju u sg. i kao imenice ž. roda :

Knjige Siverina tko vidi al čuje, *Sluge božje* sina, koga crikva čtuje. H. N. Nalj. 1.-2. Da vidite još rvanje od Lovrinca *božje sluge*. H. Lovr. 869., 871. Pojmo sveti krst prijati od Lovrinca *božje sluge*. H. Lovr. 1080.-1. Koliko kip *vojvode moje* odivaše. Z. Pl. IV. str. 14.

Bilješka. Riječ *vojvoda* znači ovdje žensko čeljade (upravo vilu), pa se dakako i kongruira kao fem.

c.) Imenice: *ubojica*, *poglavica*, *uhoda*, *sirota*, *izdajica*, koje prema svome značenju mogu biti ili m. ili ž. roda, uzimaju se onda, kad znače muško čeljade, kao imenice m. roda.

α.) Onud tada minu *jedan ubojica*. M. Muka Is. 519. Abel boga moli blag kako ofčica, za to *ga* oboli *bratof ubojica*. B. Jar. 165.-6. Čim dojde do vaju s vlasteli svojimi *poglavica* naju, *koji* je nad svimi. L. Rob. 1009.-10. Od *našega poglavice* u Hlifno sam nosi' liste. B. Vile 159.-60.

β.) Ali ovakove se imenice, i kad znače mušku čeljad, kadšto uzimaju kao fem.

Gre *noćna uhoda* obhodeć ne stane. B. Vila VI. 284.

(Govor je o vojniku, koji čuva noćnu stražu). Samo ja uhljen *sirota neboga*. B. Vila XI. 171. (Tu pjesnik o sebi govori).

Te tvoje odluke *izdajice zala* (Juda) čemerne i žuke da bi majka znala. B. Jar. 255.-6.

γ.) Samo se po sebi razumije, da se ovakve imenice, kad znače žensko čeljade, uvijek uzimaju kao imenice ž. roda. Cf. Z. Plan XIII. str. 57., 63. i XVII. str. 78. (ubojica); M. Jud. VI. 203. (poglavica); M. Muka Is. 585. (sirota).

Bilješka. Napose valja napomenuti da riječ „vladika“ dolazi, kao i kod dubrovačkih književnika, samo u značenju „gospoda“. Cf. M. Suz. 356., M. Isus. 611., Jud. V. 49., Spov. kol. 316. H. P. M. Pel., Lovr. 2064 L, Rob. 922., Par El. 132. B An'j J. 146, Vila VII. 767, Draga 2393. —

d.) Imenice *hudoba*, *nepodoba*, *glava*, kad (u prenesenom značenju) znače muško čeljade, kongruiraju se kao masc.: Kako to razumi *pakleni hudoba*. B. Jar. VI. 325. Bi *vesel* to doba koliko može bit *zali nepodoba*(-davo) mneć ta sud pridobit. B. Jar. VI. 327.-8. — ali kadšto i kao fem.: *Prva* stanovito *glava* od Amoniti, Akior, uhilito poča govoriti. M. Jud. II. 234.-5.

e.) Kad imenice navedene u toč. a., c. i d. stoje u pl., uzimaju se sad kao masc., a sad opet kao fem.

α.) Primjeri za m. rod: Da budemo i mi zvani *verni sluge*. kako krstjani. H. Lovr. 1091.-2. U svem mojem dvori *sluge najvirniji* i va svakom zbori u svem *razumniji* i meni *miliji*. M. Jud. II. 113.-5. *Vojvode Dav dovi* obsedoše ga M. Tum. Jud. VI. 185. Razdilni na čete pod *glavni vojvode*. B. Vila Vila VI. 293. *Duhofni vojvode* pokoru beside. (B. Vila VI. 525. Tri *glavni vojvode*, kraljevi vićnici. B. Vila XII. 1224. *Ostali vojvode* i bilopernici svi da ti pogode u ratnoj vojnicia B. Vila XIII. 210.-11. *Asirski baše* ti, glas kad slišiše obojmeknuše *svi*... M. Jud. VI. 71.-2. Je oto ti *zali kleti gusarine*. L. Rob. 51. I pokle se sabra više *poštovani starešine* vele mudro i umiče razbirahu te načine. B. Duša skr. 169.-72.

Bilješka. Riječ *starešina* dolazi kod Barakovića dvaput u pl. te znači žensku čeljad, pa se dakako i kongruira kao imen. ž. r. Cf. B. Vila Skaz. i VI. 1.-2.

β.) Primjeri za ž. rod: Z. d'javljih ruk otresi *virne sluge tvoje*. M. Gl. D. 12. Tebe *sluge moje* učeći vapiše. M. Gov. d. os. 89. A buduć operni i *sluge čestite*, ta venac biserni pošten'ja rad kite, da njime obhite gospoda svoga, *sluge stanovite* kralja ugarskoga. B. Vila I. 495.-8. Ukaži slatkih voć, *tve sluge* oprost. B. Jar. V. 297. Rabsko viće, *sluge*

vaše; poklisare odpravljamo. B. Draga 2993.-4. I sazav u dvor svoj *amonske vojvode*. M. Jud. II. 217. A sada na konac, sve zbiše didije, kako mlad u kotac, *turačke delije*. B. Vila III. 169.-70. Oružje vapije, u ko se ufaše, i *svoje delije* po vojski nukaše. B. Jar. IV. 199.-200. Bili snig i lefanj, dvi *smrtne uhode*. B. Vila I. 136. A *noćne uhode* okolo tražeći do grada dohode... B. Vila III. 103.-4. U Rim duh pustiše *glave apostolske*. M. Lip. Prig. 49.).

Kako se dakle vidi iz ovih primjera, ne preteže ni m. ni ž. rod, nego su oba jednako obična, dok je u štok. narječju našega jezika, kako je poznato, ž. r. mnogo običniji, premda ni tu nije m. rod posve neobičan.

γ.) Ima i takvih primjera, gdje u istoj rečenici uz ovakve imenice u pl. dolazi jedan atribut u m., a drugi u ž. rodu: *Svi sluge preverne* okol njega bihu. M. Jud. I.-207. Ne činite trge, ne kupite zlato, *pravi božje sluge* vazda mrze na to. M. Dob. N. 641.-2.

Ili je atribut u ž. rodu, a predikativni pridjev u m.: Ne viruj sve ženi, kada tužbe svoje čineć reče: „meni *zli* su *sluge tvoje*“. M. Kato 29.-30.

δ.) Kad riječ, koja se proteže na ovakove imenice (u pl.), ne stoji u istoj rečenici s njima, onda je ona uvijek u m. rodu. (To je ponajviše rel. zamjenica). (Imahu) viteze ter *sluge*, *ki* jim se klanjahu M. Dob. N. 376 (Bih) i *slugam* nemaran, *ki* za me boj biše. B. Vila XII. 1373. *Tolike vojvode* Borajka voda zna, *ki* bihu uhode i četa osobna. B. Vila XIII. 93.-4. Ne samo *svitovne koji* su mu *sluge* da još i *redovne*. M. Dob. N. 83.

III.

Uz imenice *bratja*, *gospoda*, *dica*, *dičica*, koje su po svome obliku fem. u sg., a po značenju masc. u pl., stoji atributivni pridjev uvijek u ž. rodu, a glag. predikat uvijek u pl.:

α.) Ča prudi himben um, *bratjo moja mi'a*. M. Dob. N. 103. *Bratjo mila*. M. Dob. N. 671. Sve se je, *bratjo ma*, zbito, ča smo htili. H. Rib. 1514. *Bratjo mila* i družina. H. Lovr. 1084. Sad plačimo, *bratjo mila* H. Lovr. 2131. Skupimo se, *bratjo draga*. B. Draga 865. Da mi sada, *bratjo mila*, iskusimo sami sebe. B. Draga 2861. *Poštovana bratjo*. Z. Pl. IX. str. 37. Eto jur potroši *mnoge gospode* stan. M. Sup. Tur. 25. U *gospode svoje* milosti prositi, ...pri *gospodi onoj* prijatih kih čuje. H. G. Lovr. 150, 152. Neg ga nad *ostalu gospodu* svu hvališ. L. Rob. 544. *Gospoda bogata*, Zadrani oholi. B. Vilal. 685. Donese pisan list od *gospode vaše*. B. Vila II. 23. Zenica u oku *bne-*

tačkoj gospodi (Zadar). B. Vila III. 318. A k tomu vitezi na promin obhode, plaćeni pinezi *prisvitlje gospode*. B. Vila VI. 279.-80. *Prisvitloj gospodi* da pade u ruke. B. Vila VII. 624. Tot su puna sva začelja sve *gospode privelike*. B. Vila VIII. 235.-6. *Gdi gospoda sve velika* obraz njegov svaki gleda. B. Vila VIII. 451.-2. I sideći puni stoli sve *gospoda ljubezniva*. B. Vila VIII. 629. Tote se nahode razlika naroda vitezi, vojvode i *veća gospoda*. B. Vila XII. 1164.-5. I *mnogu gospodu* dostojstvom uhilih. B. Vila XII. 1375. Visoko poštovan od *naše gospode*. B. Vila XIII. 208. Jur čeka prigode unaprid ulisti u *naše gospode*, da oca namisti. B. Vila XIII. 284.-5. Čin da si prilike primifši of mal dar *gospode velike*, premda je mala stvar. Dif. B. 16.-7. S takovim človikom tko misli poslovat, z *gospodom velikom* može se skladan zvat. B. Tom. 13.-4. Zač galija od vridnosti dim *gospode svitle naše* radi Senjske oholosti pri Loparu straža staše. B. Draga 35.-8. Al' u kneza al' u bana, gdi se glasnu divojčica, vred budiše domovnica za *gospodu tu* odana. B. Draga 2385.-8. Sad *gospodo plemenita*, tko ča znade da besidi. B. Draga 2769.-70. Držali su red... *hrvacke, krbafske gospode*. Z. Pl. VII. str. 28. Te₇ *dicu neumiću* obrizav tiskošc u veću nesriću. M. Sup. Tur. 23.-4. Nam dajuć nauka za *našu dičicu*. B. Jar. VI. 186.

β.) Kako da *smo dica mlada*. B. Draga 1974. Svim nam je umriti *bratjo moja mila!* znate da će priti dilom na mirila. M. Dob. N 485.-6. Ča di: „*pripašite* boke *bratjo mila*, u ruke *dvižite* noseći svitila.“ M. Nas. Is. 307.-8. S time *primite bratjo draga*, crkavnoga dila blaga. N. Lov. 539-40. Neka *znate bratjo draga*. H. Lovr. 1205. *Gospoda velika* od gradov pram njemu *grediđu*, razlika vesel'ja čine mu. Svitinike žge mu, krune *donašahu*, *pojahu* jošće mu ter tance *vojahu*. M. Jud. II. 91.-4. Nazad *te** mu stati *trojanska gospoda*. B. An'j J. 251. Tuj

* Ovo je staro 3. l. pl. Baraković i Zoranić uopće još oštro razlikuju 3. l. sg. od 3. l. pl. prez. od gl. htjeti: 3. l. sg. glasi *hoće* ili *će*, a 3. l. pl. *hote* ili *te*. Ovi oblici dolaze veoma često i to ponajviše kao dijelovi futura I. (i puni i enklitični). Cf. za sg. *hoće* ili *će*: B. Vila VII. 614., VII. 625., VII. 629., VII. 674., VII. 682., VII. 736., VII. 1079; Z. Plan. I. str. 6., VII. str. 34., XIII. str. 54., XIII. str. 57. i t. d. a za pl. *hote* ili *te*: B. Vila II. 166., IV. 100., VI. 573., VI. 538., VI. 538., VIII. 471., VIII. 474., X. 14., XI. 405., XII. 534., XII. 833., XII. 888., XII. 889., XI. 964., XII. 1269., XII. 1734., Jar. I. 180., VI. 479., VI. 769, Dr. 1011., 1164., 1418., 1777; Zor. Pl. Posv. str. 4., VI. str. 24., X. str. 45. i t. d. Samo jedan jedini put ima Bar. (Jar. I. 72.) oblik *će* za pl., ali se kraj velikoga broja primjera s *hote* ili *te* možemo domišljati, da je taj izuzetak pometnjom dospio na ono mjesto. Mar. Hekt. i Luc. te razlike ne poznaju, te kod njih jednako glasi i 3. l. sg. i 3. li. pl. *hoće* ili *će*, t. j. *će* je iz ostalih lica prodrlo i u 3. l. pl. (Cf. Daničić: „Istorija oblika“, st. 295.). Današnji dalm. čakavci rečene razlike više nemaju, ali se ona još dobro sačuvala u nekim čak. govovima Hrv. Primorja (Kostrena, Bakar) i dr.

odmetnuť halje *gospoda velika potezahu* tralje prignuť se dolika. B. Vila II. 145.-6. A zač me *gospoda Zadarska znadihu* rad česta dohoda kad liste *primihu*. B. Vila XII. 703.-4. Tada *Rabska sva gospoda*, kad *vidiše* da smo gosti, ne *daše* nam pojt do broda. B.Dr. 83.-5. *Ta gospoda ljubezniva... činiše* me plav na kući... B. Dr. 97., 100. Sutradan me povedoše *ta gospoda* kud *gredi hu*. B. Dr. 239.-40. Tad uprosih *te gospode* da mi milost ne *zakrate*. B. Dr. 245.-6. *Ta gospoda postaviše* srid oltara sveta blaga. B. Dr. 293.-4. Jer *gospoda Jenovešća* ne *mogahu* to podniti. B. Dr. 2625.-6. *Uhitite, bratjo*, onega ter *frustajte* gola svega paka k stupu *vežte* kruto, tere *izrante* vele ljuto. H. Lovr. 1283.-6. *Bratja su, pitaju, blaguju* ča *prose* latinskim jezikom fratri se *govore*. B. Vila VI. 534.-5. *Bratjo*, da *znete*, da zaov i tri dni u ovih pašah pasti imamo. Z. Pl. VI. str. 27. Vidite li, ko se *kupe* k nam *gospoda*, i dare jur *nose*, općina ke poda L. Rob. 923.-4. *Gospoda bde* klasti u ta broj i njega. B. An'j. Just. 363. Malo njim (Zadranom) vladati *gospoda mogoše*. B. Vila I. 477. Ostavi s gospodom da *stoje gospoda*. B. Vila XII. 768. Sve *gospoda pohvališe*. B. Dr. 2974. Upis na knjiga biše skladne riči po razlogu ča *gospoda* bolje *mogu* kako kralju kad se piše. B. Dr. 2985.-8. I k njemu pristupif za zagrlid ga gdi se *gospoda zagrljuju*... ništa ne uhitih. Z. Pl. XXIV. str. 94. Ni *dica* za ludu ne *side*. L. Jer. Mart. 251. Tad hoti obući množ *dice* u svite, da *gredu* pojući radosti očite. B. Vila I. 569.-70. Razuman ne ljubi, ča *dica ditinje*. B. Vila VII. 807. ...Naraf se tim slavi... da *dica ditinje*, da muži mužuju. B. Vila XIII. 320. Tote *su dičica*... B. Vila XII. 950.

b.) Glagolski pridjev u predikatu ili je u m. rodu pl., na pr.:

α.) Pak *su ga hotili* opeta *gospoda* vojničkimi dili razbiv ga do poda. B. Vila I. 481.-2. Svu oblast ku ima *gospoda* mu *bihu pustili* sasvima, knezom ga *zovihu*. B. Vila II. 43.-4.

β.) ili u ž. rodu sg., na pr.: Naša *su začula gospoda* kako je jadom tebe trula nesrića... L. Rob. 991.-2.

Kad je ovakova imenica u vokativu, tada zamjenica, koja se na nju proteže, stoji u pl.: Ne sobom, da *vami, bratjo*, pečalan bih, zato vazda s nami bog hoće biti, rih; i sada ja *vas svih*, ja životom mojim iskupil bih... M. lud. III. 337.-40. *Ostavite jure, bratja! moji drazi*, ne *čin'te* užure, ponit *vas* će vrazi. M. Dob. N. 655.-6. I rekoh: *bratjo ma*, svaki *vas* ufan stoj, da *vam* sam sasvima obvezan čuvši toj. H. Rib. 155.-6. Reče: *bratjo, znajte*, čudo *vam*, ću reći, nu me *poslušajte*, rič moju zoreći. Riku tuj *vidite* brzu i duboku, ovde gdi *sidite*, ne vele široku. H. Rib. 323.-6. Mir Isusov s *vami* budi, *draga bratjo*, tot i svudi, i jošće mir gospodina, s *vami bratjo*, bud jedina.

H. Lovr. 447.-50. Jere velju *bratjo moja*, svetost *vaša*, znam, dostoja...
 H. Lovr. 455.-6. *Draga bratjo* skupa toga, svaki od *vas* moli boga.
 H. Lovr. 501. 2. Isukrst *vas, bratjo*, usliši. H. Lovr. 1203. Uzvapih :
bratjo ma, slišite ča ću rit, tako *vam svim* doma na zdrafju s puta
 prit. B. Vila XII. 1744.-5. Božja *vam pomoć, bratjo*, zazvah. Z. Pl.
 VI. str. 17. *Bratjo*, budući... za *vašu* pitomšćinu glavar ja... po-
 stafljen... meni se, ako se tako *vam*, vidi, starim govoru, da misal
 nabruse... I da *znate*, da nikomur se dopušća neg od ljubavi pripovi-
 dati. Z. Pl. VII. str. 37. Znam, *bratjo*, da *vi* od ljubavi peti *umite*, bu-
 dući prohod ljubavi *vaše* od pri *izrekli* Z. Pl. XIII. str. 57. Samo im
 reci: znam, *gospodo*, prik mire milošća prima nam *vaša* se prostire.
 L. Rob. 1057.-8.

d.) Relativna (i lična) zamjenica, koja se proteže na ovakovu imenicu, a nije s njom u istoj rečenici, može stajati i u m. r. pl. i u ž. r. sg. (ali glagol je uvijek u pl., kako je naprijed rečeno).

e.) Primjeri za m. rod pl.: Kako Tezej odni tvu mladost prilipu tvoj *bratji*, a *oni* kćere Leusipu. L. Par. El. 353.-4. *Gospode velike bnetacke* poslušan u stvari razlike *njim* ne bi oglušan, od *njih* bi iskušan ča mu se zapeli. B. Vila II. 125.-7. Tad *gospode svitle naše*, vrhu svega svita *slavne, kim* galiije bihu spravne, vred ih mnogo na dvor daše. B. Vila VIII. 543.-6. (Pišemo...) *Zemaljskoj gospodi, ki sviste* svitu svist, da dobro *razvide* i oči *otvore*. B. Vila XIII. 38.-9. *Skazaše* mi *ta gospoda*, ča se na *njih* i pristoji. B. Dr. 1128.-9. Prem da osta mnogo blaga pod Atilom *toj gospodi* radi mira i slobodi, ova zemlja bi *njim* draga. B. Dr. 2525.-8. Odučkih naslidovati hitrost *dice one, ki...* naranče *nadiju...* umitelno *naprave* dar svoj; ja put zloćudi *njih* ne perim. M. lud. Posv. Pomoć udovicu, ter ju pohajat, i njeje *dićicu*, i *njim* svita dati H. Rib. 1351.-2.

ž.) Primjeri za ž. r. sg.: Ljubav i milošću, koju prijasmo najprvo od *one prisvitle* i *prave gospode*, koju kako je bog milostivi gospodstvom darovao, tako *ju* je pametju... narešio. H. Pis. Mik. Pel. Tad *gospoda, koju* služi, pošteno mu ime *daše*, vrh vojvod ga glavom *zvaše*. B. Vila VIII. 611.-3. Ako l' misliš da ću t' reći *svu gospodu, koju* vidiš... B. Vila VIII. 623.-4. Rad *one gospode, ku* onda postenjah, sad me of mač bode pokorom ku ne mnjah. B. Vila XII. 638.-9. To budi *gospodi zemaljskoj* dovolje, *koj* silom pogodi pakleno pristolje, B. Vila VIII. 113.-4. Da u zdravu žitku *dićicu, ka sasnu*, da im u povitku mladi ne pogasnu. B. Vila X. 171.-2. Zač bo krv proliva (lrud) *dićice ku* pobi, *ka* ne *bihu kriva*, vični pakal dobi. B. Vila XI. 423.-4. Čini pokupiti *dićicu, ka sasnu*. B. Jar. VI. 95.

Bilješka. Riječ *vlasteli* (pl.) dolazi samo u ovom obliku (a ne dolazi **vlastela*), i to samo kod Barakovića. Cf. Vila III. 139., VI. bilj., VI. 585., VI. 607., VII. 745., VIII. 343., XII. 1749., XII. 1822., Rabu gradu 16., Dr. 203., 564., 772., 778., 881., 1081., 2009. Kod Marulića dolazi oblik *vlastele* jedamput kao nom., a jedanput kao akuz. pl. (Mnozi ju zaisto *vlastele* prosiše. Jud. III. 257. Opet Marko Antonije silan po Rim trka *vlastele* koljući, lud. V. 143.). To je po svoj prilici pl. od **vlastelin*, kao *grajane* od *grajanin*.

IV.

Uz imenicu *čeljad* stoji atributivni pridjev u ž rodu sg. *Meu mnogom čeljad'ju* u široku polju blujah. Z. Pl. XX. str. 84. U primjeru: I straže i *čeljad sva*, ka *biše* okoli, *biše* kako *mrtva*. M. Jud. V. 205-6. slažu se sve riječi, pa i u daljnoj rečenici, koje se na nju protežu, kao s imenicom ž. r. (sg.). Ali u daljnoj rečenici stoji zamjenica, koja se proteže na imenicu *čeljad*, i u pl.: *Čeljad niku* robeć z drugami mojimi, mladicu jednu steć vidih meu *njimi*. M. Pan. 85. 6. Ter *čeljadi tvojoj* skaži, pak zajedno primi š *njimi* H. Lovr. 1048.-9.

Bilješka. Ova riječ dolazi jednom i u pl. Jer mnogokrat prezrazborno opitan'je najkoli od *božastvenih čeljadi* od *kih.....* vila *biše*, na pogibili zanilo jest. Z. Pl. XXI. str. 88.

V.

a.) Uz zbirne imenice: *puk, narod, vojska, družba, družina, mnoštvo, množ, zbor, jato, svit, četa, skup, sila* (kad znači isto što i mnoštvo), *broj, hust*, dolazi u istoj rečenici glagol (ili druga kakova riječ, kojom se i pl. može izricati), redovno u sg.

α.) Sedam dan ju *puk sitova*. M. Ist. Jud. *Puk* obrazom nice nad greb *plačan zrača*. M. Jud. VI. 381. Jur se je počelo to više večati, da mene krudelo *židovski puk lati* M. Muka. Is. 106. Toti *množ* velika i vas *puk slišaše*. M. Muka. Is. 541. (U ovom su primjeru dvije zbirne imenice, a gl. ipak stoji u sg.) Da *bude oslobojen puk moj*, sveto trpih. M. M. Is. 28. Ljubav tva nadhaja svaku svita službu, po ku *puk ushaja* na angelsku družbu. M. V. od Kr. 103.-4. Gnjiva *puk neviran* budući *napunjen*. M. Nasl. Is. 80. Da *puk veran* stoga u zgibil *ostaje*. M. od suda v. 10. Jur *puk tvoj gine* vas, a ti si odstupil. M. Sup. Tur. 32. *Vas te ov puk*, divo, *moli*, ti žalosnih nas utoli. M. Bern. dod. 7. Neka brže *vas puk pristane* k raboti B. Vila II. 150. *Mali puk* trpiti ti strasi ne *more*. B. Vila III. 149. I ča *puk poželi*, skupno se nahode. B. Vila VI. 608. Odvratih ušima da veće ne sliše uzdasi tuž-

nima gdi vas puk uzdiše. B. Vila XIII. 238.-9. Hoti da *puk prime* hud nauk, njemu lip. B. Jar. II. 204. Od koga (Abrahama) se *dviže moj puk izabrani*. B. Jar. III. 108. Da k njemu *prislupi vas puk* Izraela. B. Jar. III. 164. Svaki čas *puk veći* da za njim *grediše*. B. Jar. VI. 226. *Narod da vas slidi...* B. Vila II. 33. *Narod se razbiže...* B. Vila VII. 10. Zač mu bihu svi zgodili kako *narod, ki se krsti*. B. Vila IX. 301.-2. I *narod himbeni* kada *vas pogine*. B. Vila XII. 963. *Vas narod nastoji* oholoj vojnici B. Jar. I. 242. Malo dan *ispuni narod* prez ljubavi B. Jar. II. 219. *Nimaše narod hud* človika pitoma. B. Jar. II. 254. *Narod se vas prignu, priniče* dolika. B. Jar. III. 232. Gdi ga *narod vidi*, svak sudi i rači. B. Jar. III. 316. *Narod se uzboja...* B. Jar. IV. 9. Te misli i čud Kralj Saul videći da se *narod budi* Davida slideći. B. Jar. IV. 73.-4. *Narod rob i sužan* vrimenta dovolje družim glavom *dužan podnosi* nevolje B. Jar. V. 53.-4. Prem ako noć biše, *doteče narod vas*. B. Jar. V. 106. Blaženimi otcu *narod biše plodan*. B. Jar. V. 287. Abram, Isaku, Israelu s' reka' ukazati zraku, ku *tvoj narod čeka*. B. Jar. V. 305. Ne *vidi narod slip* pod medom otrove. B. Jar. VI. 731. I sada *narod lud obistan* od veće putenu zalu čud ostavit t' ne će. B. Jar. VI. 755.-6. Da li *narod kad sagriši* kako reče slip rođeni B. Dr. 2857.-8. Jur bi *propal narod ludi* da se često Bog ne smili. B. Dr. 2903.-4. Kuda *vojska plesa*. M. Jud. I. 288. Kad *zavapijaše vojska* iz dubine. M. Jud. I. 292. Za to se *vojska diže* a grad osta prost. M. Tum Jud. VI. 185. I *vojska pak tlači*, i zviru raznose. L. P. Lj. VI. 20. Četr sta i veći broj galij ter navi jest, u kih brodeći *vojska se odpravi*. L. Jer. Mart. 181.-2. S oružjem *družba sva* barom po vrata ta *buknu...* M. Jud. VI. 42.-3. Svu noć *d'jabolika družba* starac dviju misleć zla tolika ne *suža očiju*. M. Suz. 311.-2. Da pram njoj *izide* stavši se *družba sva*. M. Uzv. Gosp. 58. Jer tako takova gusa me ne stala, i *ugodna ova družba* ne ostala. L. Rob. 207.-8. Za njega za živa *družba* me sad *ova družu*... L. Rob. 495.-6. *Zvaše* ga didića *sva družba milosna*. B. An'j. J. 98. Rekoh: *družbo olemenita...* B. Dr. 905. Jer ne sliših od mladosti lipše *družba* da *govori*. B. Dr. 1238.-9. Jur kad vidih da je vrime da se *družba ta rashodi*. B. Dr. 1244.-5. U jedno se *družba skupi*. B. Dr. 2217. Ta se *družba ugovori* kako ljudi od pameti. B. Dr. 2333.-4. Dokle *družba stoji* skupa i protivnik to procini. B. Dr. 2937.-8 *Pastirska družba* poslušajuć *stala biše*. Z. Pl. XIII. str. 68. *Vesela družina* mnogu čini radost M. Jud. VI. 351. *Obranoj družini* vesel'ja postaje. B. Jar. III. 184. Prosladi dake srca *družini svoj*. Z. Pl. VI. str. 17. Dospo pisancu s ugojajem *sfe družine*. Z. Pl. VI. str. 19. Sfršena i pohvaljena bi po

svoj družini pisanca... Z. Pl. VI. str. 22. *Mila družino...* Z. Pl. XII. str. 48. *Dijaninu družbu...* Z. Pl. XII. str. 49. *Mila i draga družino.* Z. Pl. XIII. str. 52. Tere ću ovo rit da *sfa ova družina* tebe će proslavit i *sfa ova planina.* Z. Pl. XIII. str. 62. *Stala biše sva družina.* Z. Pl. XIII. str. 62. U to *družina sva čekaše* Z. Pl. XIII. str. 64. *Sfa družina jure,* ča m'je viditi, *sita petja ...jest* Z. Pl. XIII. str. 64. Mi smo vidili ovo, vam svidočimo tuj, gdi *sliša sve mnoštvo,* sad vi sudite njuj. M. Luz. 387.-8. *Mnoštvo* kad *veliko* s vojvodom oholim, došad *sve koliko sta* pod Jeruzolim. M. M. Sup. Tur. 117.-8. I cesaru rimskom tako htíl, da *služi mnoštvo svako.* H. Lovr. 787.-8. Tuj *mnoštvo* pri kraju svaki čas *dohodi.* B. Vila XII 884. Jer sada na me *grede množ velika.* M. Sv. m. Isus. 418. *Množ* puka ovoga da sada *vogine.* M. Sv. m. Is. 493. Oćućen'ja naša, s kih *ćudna množ gine.* H. Rib. 1573. Koliko navi *množ* i ljudi *jest* s nama. L. Par. El. 358. Za to se ne čudi, takova cić posla da je *množ* od ljudi *takova* tu došla. L. Jer. Mart. 179.-80. *Množ veća* gdi je vlas brojít je trudnije. B. An'j. Just. 20. Ako *množ* od puka „viva, viva!“ *više.* B. Vila VII. 650. *Tolika množ gune* (grne?) *poslana* oda zgar. B. Vila XIII. 52. *Razkríli* sva krela, *posede* i *poja* te vojske *množ vela* *nimaše* ni broja. B. Jar. IV. 7.-8. *Vojska se odpravi* a *vojska pristupi* kako *množ* od mravi kada se *nakupi.* B. Jar. IV. 219.-20. Da *sva množ prokleta* ja glasom vapiti. B. VI. 299. *Množ* robja i plina tim putom *prohodi.* B. Jar. VI 787. Lavške jame pak ne haja gdi ga *biše množ dovela.* B. Dr. 1234.-5. Dokle nam sunce sja *zbor* pisam da *poje.* B. Vila IV. 182. K njemu se *skupi zbor* starešin od grada. B. Vila VI. 393. Kako kada ban dojaše gdi ga *čeka zbor* na polju. B. Dr. 787.-8. *Jato* se ptic od zdol široko *razvija.* M. Jud. VI. 84. Da ubog bude knez, ne *bi* ga *svít štova*'. B. Vila VII. 787. Blago je kako cvít ki rumen procvita, za to ga *ljubi svít* zač je stvar od svita. B. Vila VII. 833.-4. Tad projdoh na vrata na ka se ulazi gdi *četa najata bdi* stražu i *pazi.* B. Vila I. 49.-50. *Skup* svetih apostol tebi hvale *kloni.* M. Te D. 10. Kad prida nj *dohodi* naroda *sva sila.* B. Vila VI. 386. Svih tvojih dražih *broj* s tobom da se *stane.* H. Fr. Hekt. 42. Mož prijat rič dražu kad *oni slafni broj stane* ti na stražu sestrenic *trikrat troj.* B. Os. Iv. 9.-10. Svaki se bojaše jer Betuljani oružnih *hust staše...* M. Jud. VI. 89.-90.

β.) Kad ovakova zbirna imenica stoji u vokativu, i onda je glagol u sg.: De *puće kršćanski,* *pomisli* i *gledaj,* tere skot poganski da vlada mnom ne *daj* M. Tuž. Hj. 33.-4. O *puće krstjanski,* kako *mož* trpiti. M. Tuž. Hj. 9. Sad *počekaj družbo mila* jer smo blizu na pol noći.

B. Dr. 2057.-8.; ali može stajati i u pl.: Tako l' osuditi tu izraelsku kćer, o puče *smahniti*, na smrt *hodiste* der M. Suz. 543.-4.

b.) Veoma rijetko dolazi uz pomenute zbirne imenice glagol ili uopće riječ, kojom se pl. može izreći, u pl.: *Ina družba*, jer jur sunce zlatom glavom prosivaše, ča brže *mogoše* mnoge jele *usadiše* i ... ulice... cvitjem... *pòtrusiše*. Z. Pl. VII. str. 37. Na dušu se ovu smili, ka vapijuć tebi cvili, koju *mnoštvo* d'javal *dave* kako jedni ljuti lave. M. Bern. 547.-50. Ki sve vlada, sve božanstvo jest kim *služe* virnih *mnoštvo*. H. Lovr. 1521.-2.

c.) Ako dolaze dvije međusobno zavisne rečenice, a u jednoj od njih nahodi se koja od pomenutih zbirnih imenica, to u obje rečenice sve riječi, koje se na nju protežu, stoje redovno također u sg.: *Puk* ju sedam dan *plaka*, dan dobitja *čtovaše*. M. Istor. Jud. Od ko ti tuj stavi *puk ovi*, ni tad *go*, kad Egipat *ostavi*. M. Jud. II. 159.-60. *Puk tvoj* ni *p'je* ni *ji*, „pomiluj“ *upije*. M. Jud. II. 188. Olofernja oholost kim (oružjem) se oružava, koga joj tad *dava puk* nje, kad u gradu s plinom *ujahava*, *vesel* glade bradu. M. Jud. VI. 354.-6. *Puk* se *pristraši* i *odstupi* od gore. M. Tum. Jud. I. 284. Ali pošteniji od *puka*, *ki te* dni u Babiloniji za grih *odveden bi*. M. Suz. 75.-6. Na Joakinov stan *skupi* se tada *puk* i ne *dili* se van, totu se jur zavuk. M. Suz. 327.-8. Jošće *puk* ne *znaše*, ča izreč hotihu, *zamamljen čekaše*... M. Suz. 351.-2. Ljubav je ma mnoga cić *puka božjega*, ne šćedim cić toga života svojega za shraniti *njega*... M. Svr. m. Js. 289.-91. *Puku*, *ki biše klet*, on je raj otvoril. M. Nasl. Js. 356. Ostavi zlu volju, pozri na *virni puk*, gdi *trpi* nevolju svak čas od turskih ruk. M. Sup. Tur. 3.-4. Da *puk tvoj* ne *zgine* jur milost na nj spusti. M. Sup. Tur. 48. Da za *puk* se još moljaše, *ki* mu svaka zla *činjaše*. M. Sp. kol. 207.-8. (Bože), *ki* se ocu moli za *puk*, *ki te strati*. L. Bož. n. 80. Sad v polače moje *narod kleti podi*, *ki* no blude svoje nigdar ne *ohodi*. M. Tuž. Hj. 31.-2. *Hoće* se odrvati *narod*, *ki* sad *gine*. M. Sup. Tur. 70. Prid *narodom svim ovime*, *ki* ne *biše došal* vidit svemogućstva tvoga ni slidit. H. Lov. 620.-22. *Narod* ga *obstupi*, *ki* rabit *hotiše*. B. Vila II. 141. Pokorom posvisti *naroda onoga*, *ki* *biše* van svisti zakona novoga. B. Vila IV. 35.-6. Ruke tve još kripost *nevirnu narodu* ukaži tva milost, *ki* nam *čini* škodu. M. Sup. Tur. 129.-30. Gledaj *narod*, *ki* sad *gine*. M. Sud. ognj. 271. Napridak restiše *narodu* svaki dan, *narodu* *ki* *biše* rozumom *naredan*. B. Jar. I. 151.-2. *Narod* ga *proslavi*, veselo *prija* tad. B. Jar. II. 199. Da milost u sebi ku imaš obrati k *narodu*, *ki* ne *bi* služiti *zahrati*. B. Jar. III 221.-2. Izgubi moć i vlast *Žudijski narod* vas za himbu i propast, ku *jima* do

danas. B. Jar. IV. 450.-1. *Ta biše ugodan narod* gospodinu oda svih *izabran* za vičnju didinu. B. Jar. V. 289.-90. *Al' narod ki skupil* pri tebi se *biše*. B. Jar. VI. 376. *I narodu do sad mila (dila), ki slidjaše* krive boge. B. Dr. 853.-4. Kada crljeno more potopi *egipsku vojsku ka tiraše* puk božji. M. Tum. Jud. IV. 20. Kako se *vojska pristraši* i *poča* bižati. M. Tuñ. Jud. VI. 81. Ozija mače i liste pisa po mistih da tiraju *vojsku ka bižaše*. M. Tum. Jud. VI. 101. *Vojska se odpravi kraljeva* robiti srdite naravi *pojde* se pobiti. B. Jar. IV. 195.-6. Ona *družbi, ka se steče*, podviže se paka reče: M. Sp. kol. 20.-1. *I s angelskom družbom mnogom, ka će dojt* tada s bogom. M. Sud. ognj. 37.-8. *Družbu* nukajući, da *bi* te ne *ostala*. N. Gr. Lovr. 40. Da ne izostane *družbe, s kom* vojuje. N. Gr. Lovr. 192. Sista papu njih uhitit sa *svom družbom*, š njime ka je. H. Lovr. 70.-1. U tamnicu tere strže sa *svom družbom*, ka ga slidi. H. Lovr. 325.-6. A za tim *družina*, stavši se *razumna, hvali* gospodina spametna i umna. H. Hier. Brt. 29.-30. Tada nam *podgodi zbor skupljen* okolo i *pusti* slobodi tancati oholo. B. Vila IV. 187.-8. *Ovi zbor puk štiti* i za *puk opravlja* kada gdo mu priti al smetnju ponavlja. B. Vila VI. 439.-40.

d.) Ali nerijetko dolazi u slučaju navedenom pod c.) i pl.: Kamo l' *naš rod ini* ali *ostali puk, kih* mladost prihini? M. Dob. N. 419.-20. (U ovom se primjeru u prvoj rečenici nalaze dvije zbirne imenice, te se riječ *kih* može protezati i na obje): *Umiljen puk* paka tebe uzmoljaše i tva desna jaka *njih* oslobojaše. M. Sup. Tur. 97.-8. Vazda čini da naprid Urija putuje, kad *vojska vojuje* da *robe* i *pline*. B. Jar. IV. 146.-7. Da vlada *narodom... kih* podbi pod sobom. M. Jud. I. 23. Da *narad taj* odrit nam se sada *more* uzdaje se u gore al u bogu nikom, da *njima* pomore. M. Jud. III. 16.-8. *Ostali vas narod* ne marim da brojiš, o *njiju* jest koji do mene izašal. L. Par. El. 118.-9. Stranami tujima *ta družba grediše* slugama svojima u Betlem *dopriše*. B. Jar. VI. 75.-6. *Kih* kako *družba vidi*: Evo *riše* Vilsaf Z. Pl. XIII. str. 75. *Ta družba ljubena* tač lipo *pristala*, svud ruža rumena pod *njimi* procvala. B. Vila. VII. 275.-6. A prem da *priminu* svetih *množ tolika gredihu* u tminu u limbu dolika. B. Jar. V. 291.-2. A gdi se ko više u smetnju obrati, poklisare plati izbrane na izbor, na da'eč priko gor u Zadar potežu, *zadarski* molit *zbor*, da sumnju *odvežu*. B. Vila VI. 113, 116.-8. Prem ako ga *smela turska sila biše* ter da mu sva sela ognjem *popališe*. B. Vila III. 307.-8.

e.) Ako se rečenični sklop sastoji od tri ili više međusobno zavisnih rečenica, a u prvoj od njih nahodi se zbirna imenica, to dolazi redovno u prvoj, a često i u drugoj i trećoj sg., dok u daljnim reče-

nicama dolazi obično pl.: I *puk* tvoj godinu da ne *skaže* meni ne *bi* mu jačinu *kušali tužbeni*; *bili* bi *blaženi* u svem svomu horu budući *službeni* Nabugdonosoru. M. Jud. IV. 233.-6. Kad *sliša puk* taj glas, bogu se *pokloni* moleći, da ukloni *njih* od pogibli, ti se, *riše*, smili, o bože. M. Jud. III. 57., 59., 61. *Puka* strane to su, *ki* s zemlje kaldejske k zemljam *pride*, ke su mesopotamejske, jer slave nebeske boga sebi *obraše*, ostaviv boga, ke oci *njih* čtovaše, u Karah *počaše* tada pribivati, jednoga kad *jaše* boga virovati. M. Jud. II. 239.-44. Glave je *žestoke ta narod nemili* propasti duboko vidi se po dili; mene *su pustili, dvigoše* protif rog, od srebra izbliti volova kipa slog, *staviše* ta razlog te glave ohole, *rekli su*: evo bog! ter mu se sad *mole*; i pokle to *vole* i tomu nastoje prem da su izkole *njih* lita na dvoje. B. Jar. III. 264.-71. Jer se *vojska dili* na konji i piši, sve polje *prikрили*, na kotar *udriše, požgaše, pobiše*, sve pade kako ruj. B. Vila III. 33.-5. *Vojska se podviže, žalostni* te škode, od straha *pobiže* prez svoga vojvode. B. Jar. V. 125.-6. Kad nikad pojaše *onu družbu virnu*, od *ke* ti zgor pisah (*koj* budi vičnji raj!), ča od *nje* čuh i znah i ja i svaki kraj; vidismo *njih* stan'je kakovo je bilo. H. Rib. 1088.-91. *Redovnička družba*, svega grada kruna, svetokrofna služba, svake časti *puna*, kad u tempal sveti na dvi strane *stanu*. B. Vila. VI. 469.-71. Vidih puka zadovolje *redofničke družbe* dosti; *ki* jur *bihu* van nevolje i svakoga truda *prosti*. *Bihu stękli* stan'je bolje gdi već ne *te biti gosti*. B. Vila. XI. 345.-50. Tuj se *je družtna* na obid *skupila* kon Urmanić mlina i kol *njih* kaštila; došad se *umiše* na same rike kraj, pak *blagosloviše* po redski običaj. H. Rib. 275.-8. Gdi *je velika množ* kad *zavapije*, ptice, ke nad *njini* uzlete, padu... M. Tum. Jud. I. 292. Vidi mi se *množ velika*, po kraljestvu gdi *gredihi*, zapovidi se *znadihu* kralja svoga starovika. B. Vila. IX. 281.-4. Jezeri morskimi *sva* se *množ uputi*, da kad *ji* očuti gdi morem *bigaju*. B. Jar. III. 188.-9. Za njim ti *grediše* popovi *mnogi zbor*, s njim grede *dopriše* Betuliji na dvor, i kad pram *njim* od zgor Judita iskasi... M. Jud. VI. 149.-51. Od tole ne vele prošad dojdoh kadi postirof *jato* nad zatvorom greba jednoga *ki* vas *bihu* razlikimi mirisnimi žel'ji i cviti *okrunili* i *otrcali*, i na žerafku živuća ognja tamjana *naložili*. Z. Pl. XXII. str. 90. Evo u ime tvoje *svit* se *ja* krstiti, tere blude svoje sa svima grditi, idole *pustivši idoše* za sobom, krstom se krstivši, *upraviše* sobom. *Prijaše* viru tvu, ufan'je si ti *njih, pridaše* t' dušu svu, sam si spasitelj *svih*. Od zla *jih* obrani, milost *jim* tvoju daj, spasi *jih* i hrani gori u vičnji raj M. Usk. Is. 71.-8. *Ka* 'e bolje *najata četa* bolje *jaše* i bolje se *hvata*, a manje se *straše*. B. Jar. II. 101.-2. Ostali primjeri, koji amo

pripadaju, a ja ih ovdje radi njihove duljine (nekoji od njih zauzimaju 12—15 stihova) ne navodim, nalaze se u Marulića: Jud. II. 249.-57., II. 269.-80., 283.-4. i 289.-92., II. 295.-308., II. 315.-22., III. 165.-8., IV. 253.-8., 261.-5., V. 109.-12., V. 297.-300., VI. 337.-43., Tum Jud. I. 302.

f.) Rjeđe dolazi u slučaju pomenutom pod e.) u svim rečenicama. sg.: I pokol stiskati glad ja vas svit, *taj puk pojde* stati, dvigši se u Egipt; gdi *sta* četir sta lit i *bi* tako *množan* da nitkore zbrojit *njega* ne bi možan. M. Jud. VI. 245.-8. A *puk*, *ki* ne *haja*, ner boga da *skusi*, srdžba *ga* pohaja i smrt *ga* pokusi. M. Jud. III. 327.-8. Spasi gospodine *puk* i blagoslovi, ne daj da *pogine*, *gor' ga* k sebi zovi M. Te D. 31.-2. Za to me strah slidi, da *ludi narod mni* ča okom ne *vidi*, da ništar isto ni; virovat vazda *ckni* visoke kriposti, *viruje* kada *sni* ditinje ludosti, B. Vila. X. 4.-7. *Narod ki ga dvori*, *komu* on pogodi, kako se govori, s plačem *ga sprovodi*. B. Jar. IV. 396.-7. Tako *narod ludi sam* sebe *pogubi* žudijski zle čudi, oblast *mu* pogrubi, ja mnju zač ne *ljubi* stvoritelja boga, kraljestvo *izgubi* od vladanja svoga. B. Jar. V. 47.-50. I *narod zabludi*, *ki žive* prez kralja, *muči* se i *trudi*, za druga *pripravlja*. B. Jar. V. 131. 2. *Jato ga pokrilo* cvrljak, grozd ne ojde, kad se je *najilo*, s punom gvačom *pojde*. M. Jud. VI. 115.-6.

VI.

a.) Kad je u rečenici subjekat koji od brojeva *dva*, *oba*, *obadva*, *tri*, *četiri*, dolazi glag. uvijek u pl.: .... Jer jati koko *mogahu dva* toliko sam on 'zžva i obuja *ga* san. M. Jud. V. 166.-7. ... *Dva* svih *hiniše*. M. Suz. 632. *Obadva klíkoše* pisan začinjući. Rib. 695. Kako *ona dva* *dospiju* molitvu. H. Lovr. izm. 724.-5. *Dohodihu* kralju *oba*. B. Dr. 3057. Ali kako stari govore da jedan kip, ča *su dva* sada, muški i ženski, biše. Z. Pl. IX. str. 38. Totu plav *staviše*, *svi tri* ne *pridišu* večeru *opraviše*, pekući na prišu. H. Rib. 1073.-4. (Ostali primjeri nalaze se pod drugim točkama ove glave).

Dakle je glagolskog duala, koji u st.-sl. u ovakovim slučajevima dolazi, u starih čakavskih pisaca posve nestalo, kao što *ga* je nestalo i u štokavskom narječju, a i u svim modernim slovenskim jezicima osim slovenskoga i kašupskog. Ali kao što mu ima traga u starijoj fazi svih današnjih slov. jezika, tako nalazimo i u bugarštici „Marko Kraljević i brat mu Andrijaš“ i (lir. pj.) „I kliče djevojka“, što ih Hektorović navodi u svome „Ribanju“, dualni glagolski oblik *sta*, ali ne dosljedno, već izmiješano s pl.: *Dva* mi *sta siromaha dugo vrime drugovala*, lipo ti *sta drugovala* i lipo se *dragovala*, lipo plinke *dilila* i lipo se *razdiljala*, i razdiliv se opet se *sazivala*. Već mi nigda zaro-

biše tri junačke dobre konje, *dva siromaha* tere *sta* dva konjica mnogo lipo *razdilila*, o tretjega ne *mogaše* junaci se pogoditi, negli *su se razgnjivala* i mnogo se *sapsovali* (sic!). Ono to mi ne *bihu*, družino, *dva siromaha*.... H. Rib. 523.-32. *Dva mi sta kroljevica* od bojka ne *dobegla*. *Ali sta ubijena* ali *živa odvedena*. *Nisu ti ubijena*, da *nisu ubijena*, *nisu ti ubijena* da *živa odvedena živa sta odvedena* k caru Bajazitu na portu. H. Rib. 705-9. Budući da ni u jednoga od starih čak. pisaca nema nigdje ni traga glagolskim dualnim oblicima, to se može reći, da je tih oblika u 16. vijeku već bilo nestalo, a živjeli su još samo sporadički u narodnim pjesmama, koje su prelazeći od usta sačuvala gdješto ovakove oblike iz veće starine.

b.) α.) Uz brojeve *dva* i *oba* dolazi imenica ili atributivni pridjev redovno u dualu: Da *dva starca smiše* svim pukom voditi. M. Suz. 623. Trabulja i skupost, *dva su protivna zla*. M. Kato 239. Ke po *dva versa* pe Kato premudri sam ja po četiri te nauke ispisah vam M. Kato 587.-8. *Dva pineza*... M. Bern. 153. Ter za spunit želju najдох *dva ribara* (istina ti velju) *najbolja* od Hvara. H. Rib. 45.-6. Ovde povede Valerijan Sista i *ona dva* u tempal. H. Lov. izm. 586. i 7. Da fruštaju Sista i *ona dva*. H. Lov. izm. 656. i 7. Ukaže se angel kripeći Sista i *ona dva dva* učenika. H. Lovr. izm. 698. i 9. Kako dospi Konkordija, kocan ju ima zadaviti, za tim nje *dva ditića* Luvela i Tersona, *koja dva imaju* pokleknuti. H. Lov. izm. 1708. i 9. Dospivši *ova dva* i njih imaju zadaviti. H. Lov. iz. 1728. i 9. I evo ne vim reć oda *dva taj dobra*. L. P. Ljuv. XI. 9. Vas pusti *dva sina* i hćercu mladih lit. B. An'j. Just. 153. *Dva bratca ljubena, dva draga kamena, dva cvita rumena, dva bora zelena, dva živa plamena*, dvi strile zlatih per, *dva štita perena*, kamen stup i stožer. B. An'j. Just. 163.-6. Blizu njih sakrivaš *dva prsta* malo manj, gđi piću vazimaš zubi kako lefanj. B. An'j. Just. 389.-90. Hotih reć napokon, ča *žude dva sama*. B. Vila I. 167. Sklopili *dva mosta* da projdu prik rike. B. Vila I. 410. Sidosmo *dva druga* na travicu mladu B. Vila I. 720. A prid njim *gre.lihu dva* po *dva viteza*, oružje *imihu* od svitla železa. B. Vila II. 45.-6. Verugom upreže *dva zmaja* pod kola, na koja pak leže tom slavom ohola kako *dva bivola*... B. Vila II. 245.-7. Prvi stan ki im da Duminig može bit, Frančisko *druga dva*, četvrti Benedikt. B. Vila VI. 543.-4. Kad sklad vidiše, *dva po dva združena* tad kolo skupiše, sve človik sve žena. B. Vila VII. 273.-4. *Dva boga tolika* pravo je slaviti. B. Vila VII. 323. Uhiti *dva pava*, kih se prem dobavi. B. Vila VII. 385. Ako prem *ova dva* tu radost *prijaše*. B. Vila VII. 654. Ne *dva grada* ni četire radi ove da *te* pasti. B. Vila VIII. 259.-60. *Dva brata*... B. Vila VIII. 489. Čigova

su *dva mladića kim* takova prispi srića? B. Vila VIII. 903.-4. Vidih *cvita dva procvala* prvo jedan od drugoga. B. Vila IX 85.-6. Tada naglo pride g dubu ter *dva cvita* zdol podkosi. B. Vila IX. 97.-8. Vidih zlamen od zla koba *dva pavića* lugom blusti. B. Vila IX. 113.-4. Tih *dva muža plemenita*, vrhu čete kralj odluči, *dva stražara stanovita*, kim ostalih priporuči. B. Vila IX. 331.-4. Prostrih oči na *dva druga*. O *dva druga*, jah vapiti. B. Vila IX. 387.-8. Gizdava.... *bihu bratca oba*. B. Vila X. 253. *Dva studenca*. B. Vila 257. *Dva zuba*. B. Vila XI. 212. *Dva pruta visoka*. B. Vila XI. 222. *Velika dva roga* ležahu strane mene. B. Vila XI. 247. Nigda se ne ganih meu *dva vala steč*. B. Vila XII. 204. *Dva sinka*. B. Vila XII. 1423. Gdi Erkul zařva *dva čudna zlamen* i *dva stupa* ne drva, neg tvrđa kamena. B. Vila XII. 1527.-8. *Dva vika sama*. B. Jar. II. 269. *Dva zakona*. B. Jar. II. 377. Rebeka porodi *dva sina* jednokrat. B. Jar. III. 122. Ča *dva starca učiniše*. B. Jar. IV. 515. On i još *dva nika* š njim *kralja družahu*. B. Jar. V. 209. Daše kuću od *dva poda*. B. Dr. 87. *Dva sina*. Z. Pl. V. str. 16. *Ona dva*. Z. Pl. IX. str. 38. *Ova dva mladića* Z. Pl. X. str. 43. *Dva bila cvitka*, u koravljici *pocvatoše*. Z. Pl. XI. str. 47. *Dva mladića*. Z. Pl. XIII. str. 62. *Dva umića pastira*. Z. Pl. XIII. str. 68. *Dva pastira*. Z. Pl. XVI. str. 75. *Dva brata* Z. Pl. XV. str. 71. *Dva vuka*. Z. Pl. XVI. str. 71. *Dva mladića*. Z. Pl. XVII. str. 75. Kom *htihu taj oba* krv njeje proliti. M. Suz. 321. Vidih *oba mrtva* leći. B. Vila IX. 134. Nakloni' bi *oba uha*. B. Vila IX. 535. Reče: pojte i hodite u kriposti *oba složna*. B. Jar. Predg. 139.-42. Zazva k sebi *starca oba*. B. Jar. IV. 597.

β.) Ipak katkada dolazi uz pomenute brojeve imenica ili atributivni pridjev u pl. Tumačiti se to može ovako. Dual nomena stajao je isprva samo uz brojeve *dva* i *oba*, a kasnije je u našem i u ruskom jeziku prionuo i uz brojeve *tri*, *četiri*. U naših starih čakavskih pisaca ta analogija još nije potpuno provedena (kako se vidi u toč. c.) (α.) i β.), te je pače uz *tri* i *četiri* pl. redovan. Ali kako se uz njih ipak već počeo miješati dual s pl., to se analogno počeo i kod brojeva *dva* i *oba* amo tamo upotrebljavati i pl. Tako imamo primjere: Tako *razbojnici oni dva* gredihu. M. Suz. 651. Za tim primukuše *obadva* prem tada, kad se spomenuše, da sunce zapada, brže se makoše jače napirući dolame svukoše i *potni* i *vrući*. H. Rib. 1065.-8. Ali... *oba* većkrat *zagrljeni* zamrfsi na tla padosmo. Z. Pl. II, str. 12. Ti dva griha ki uzopći trudno ih će pustitm oči. M. S. Og. 1022.-3. *Toti dva draga druga* razgledajući ljubko *zagrljeni* ljubafju... *ofrajani*... uznuše. Z. Pl. XI. str. 47. (U ova dva posljednja primjera dolazi imenica u dualu, a atributivni pridjev u pl.)

U primjerima; Ter malo poposteć, *dva dni*, malo manj, zagradif kako peč stavljahu na oganj. B. Vila II. 213.-4. Budi da *ova dva mimošna dni* prez mene... peto... jest. Z. Pl. XIII. str. 57. nije oblik *dni* pl., nego je upravo stari dual n- deklinacije. (Cf. Mar. „Gr. i Stil.“ § 140.)

c.) α.) Spomenuto je već, da uz brojeve *tri* i *četiri* dolazi redovno pl. Evo za to primjera: *Tri misece* veselivši se domom se vrnuše-M. Istor. Jud. *Tri miseci*. M. Jud. VI. 361. Muž moj u tamnici moćno vezan stoji i sa *tri ditićci njegovi* i *moji*. M. Panuc. 109.-10. Kad bogu daše dar *tri kralji istočni*. L. Bož. n. 57. Ostaše *tri brati urešni* lipotom, u blagu *bogati* a *dični* dobrotom, općahu z gospodom srića *jim* restiše, An'jela tad popom da bude hotiše. B. An'j. Just. 141.-4. *Tri cviti gizdavi* za sobom svitu da. B. An'j. J. 151. *Tri dari*. B. Vila III 320. III. 322. Zač su *tri svi složni* pakleni mutit mut. B. Vila XII. 1261. Tada *tri mladići* obuću izuše, vazam *tri kablići* moj brodak opuše. B. Vila XII. 1778.-9. Ugleda hodeći *tri pišci* na dromu B. Jar. III. 35. *Tri vike* imiše of svit oholiti, četvrti teciše to doba po liti. B. Jar. IV. 3.-4. Pridoše u hiže Ejiptom *tri gosti* B. Jar. VI. 111. Na zemlju kad posta, učini *tri skoci* tudje *tri potoci vodeni* provriše B. Jar. VI. 610.-11. *Tri puti poglafni* naj pri se nahode *izvršni, slafni, ki* u raj uvode. B. Jar. VI. 977.-8. *Tri danci*. B. Dr. 117. *Tri* u peći *bihu bili* Sidrak, Misak, Abdenago. B. Dr. 371.-2. *Tri Žudiji tri mladići* kihno Nabukodonor hiše činit boga odvrći... B. Dr. 379.-81. *Svi tri* čini u peč vrići. B. Dr. 385. Ne vidiše na njem rane, nego sablju u *tri kuse*. B. Dr. 2215.-6. Gdi Atila brž ne more priskočiti na *tri skoke*. B. Dr. 2263.-4. *Za ovi tri dni* (!) u ovih pašah pasti jimamo. Z. Pl. VI. str. 27. Rec' u ki svita dil *tri pedi* prem toko sa sfake strane cil nebo je široko. Z. Pl. XVIII. str. 61. U to eto *tri pastiri* mimo nas mimojdoše. Z. Pl. XVII str. 75. *Tri slipci*... srdačce mu izdriše. Z. Pl. XVII. str. 75. Da oholo zida lumbardu na koli mogu vući sprida *četare bivoli*. B. Vila II. 79.-80. *Četiri vićnici* gdi piše njih ruka. B. Jar. VI. 209. *Četare dari* Rab dostojan steći *koje* svi pismari nisu vridni izreći. B. R. gr. 25.-6. Neg *četare verni druzi* ...Meu sobom veru daše. B. Dr. 2121. i 5. Jer *četiri* bihu *drugi* s one strane bojak *bili*, i ča bihu učinili ni prilike toj narugi. B. Dr. 2173.-6. U *četare* duh udahnu *ki* svetinje drže ključe. B. Dr. 253.-4. (I u „Hektorovićevoj“ bugar štici „Marko Kraljević i brat mu Andrijaš“ dolazi pl.: *Tri dobre konje* (akuz). H. Rib. 527.)

Bilješka. Uz imenicu ž. roda dolazi kod Zoranića konsekventno oblik *četire*. (Zvir) *četire drakunske noge* jimiše. Z. Pl. III. str. 13.

Jer još do *noći* ka jest Jovi posvećena, *četire* jesu. Z. Pl. VII. str. 28. (Perivoj) četvera vrata na *četire strane* jimaše, okol kih *klonde četire* od busa hitro pristrigane... kako šator činjahu. Z. Pl. XX. str. 85. Za oblik toga broja uz imenicu m. roda našalost u Zoranića nema potvrde, ali ja mislim, kad bi je bilo, da bi Zoranić jamačno bio upotrijebio oblik *četiri*. Razlog tome mišljenju leži u tome, što današnji kostrenjski govor oštro razlikuje oblike ovoga broja, kad stoji uz imenicu m. roda i kad stoji uz imenicu ž. ili sr. roda. U Kostreni se na pr. kaže: četiri voli, četiri mēseci, ali: četire krāve, četire strānei, četire mēsta, četire lēta. Dakle se Zoranićev i današnji kostrenjski govor i u tome podudaraju, kao što se podudaraju i u razlikovanju oblika (*ho*)će za 3. l. sg. i (*ho*)te za 3. l. pl. od glagola *h(o)tjett*. Vidi napomenu pod III. a.) β.) na str. 119.

Na današnjem čakavskom području u Dalmaciji te osobine nema, a tako ni u Novom.

Kod Marulića dolazi ovaj broj jedamput uz imenicu m. roda: Ke po dva *versa* pe Kato premudri sam, ja po *četiri* te nauke ispisah vam. M. Kato 587.-8. i jedamput uz imenicu ž. roda: Još ću t' reć *četire* (kriposti), ke će k njim priložit. M. Urehe 43. Dakle se i to slaže.

Baraković ima oblik *četare* za m. rod: Vila II. 80., Rabu gr. 25., Dr. 253.-4., Dr. 2121.; *četare* za ž. rod: Vila VII. 1039.; *četiri* za m. rod: Jar. VI. 209., Dr. 2173., *četire* za ž. rod: Dr. 2519. — dakle pobrkano. U Hektorovića ima samo jedan primjer, i to uz imenicu ž. roda: *Te stvari četiri*. Nik. Nalj. 26., dok u Lucića taj broj nikako ne dolazi.

β.) Primjeri za dual uz *tri* i *četiri*: *Tri noći* i *tri dank*a. M. Spov. Kol. 190. *Spleti tri pramena*. B. Vila VI. 162. *Tri kipa*. B. Vila XII. 1118. *Bihu tri človika*, jedino služahu. B. Jar. V. 209. Vidim fratri od *tri reda*. B. Dr. 649. *Tri studenca*. B. Dr. 667.

Ima i nekoliko primjera, u kojima je stari dual „*dni*“ prionuo i uz broj *tri*. *Tri dni*. M. Jud. V. 32., Spov. Kol. 157., 381., H. Rib. 43., B. Dr. 2467.

Bilješka. Zanimljivo je, da u današnjem kostrenjskom govoru uz brojeve *dva*, *oba*, *obadva*, dolazi imenica u dualu, na pr.: *Kupit ću dvâ koňà*, ali atributivni pridjev u pl.: *Kupit ću dvâ lîpi koňà*. (Što se govori *dva dni*, *tri dni*, *četiri dni*, to je opet onaj stari dula n-deklinacije).

Naprotiv uz brojeve *tri* i *četiri* stoji uvijek pl., dakle: *Kupil san trî lîpi koňi*; *četiri dobrî mladîci* su se *utopîli*. U tome je dakle ovaj govor sačuvao veoma veliku starinu.

d.) α.) Pridjevna riječ u predikatu uz brojeve *dva* i *oba* dolazi redovno u pl., a tako i relativna (i lična) zamjenica, kad se na njih odnosi. Za brojeve *tri* i *četiri* slučajno nema mnogo primjera, ali se samo po sebi razumije da i uz njih dolazi u ovakovim slučajevima pl., kad i imenica i atributivni pridjev stoji uz njih redovno u pl. Cf. primjere pod c.) α.). Od Betulijani *dva poglavitija bihu* tada zvani Karme ter Ozija. M. Jud. III. 45.-6. Pokol jure *staše razdruženi taj dva*. M. Suz. 563. Koju *su* (pisan) *obadva* zajedno *pripivali*. H. Opaz. k Rib. *Veseli oštaše ta zmaja* njih *oba*, zač pokoj *poznaše* životu osoba. B. Vila II. 319.-20. Namirih se prem to doba gdi se plemić neki ženi, *jednoliki* prem *združeni plemeniti bihu oba*. B. Vila VIII. 183.-6. *Dva jelinka dva laneta uveznuli* u taneta. B. Vila IX. 128.-9. Jur *dva starca seli bihu*. B. Jar. IV. 561. A *dva brata bihu moja* na galiji u to doba. Kad izajdoh van pokoja radi glasa od zla koba, da mi *bihu* srid razboja *poginuli brata oba*. B. Dr. 41.-6. I budući jedan dan *oba dva*... mnoga polja *prošli*... Z. Pl. X. str. 42. *Bihu se zbuditi* već neg *dva brata*. Z. Pl. X. str. 43. Eto Skofa i Černota koji *spravni stoje oba*. B. Dr. 2961. Da *dva*, ki sudeći totu *prisedihu*, kasno se dileći polako *idihu*, popi se *zovihu*. M. Suz. 167.-9. Udri *dva jastoga dobra* i ne *mala*, po sridi svakoga rana je dopala, koji no skačuci po moru *igrahu* šćipali mašuci, svoga zla ne *znahu*. H. Rib. 1637.-40. I š njim *ona dva učenika*, ki naš tempal i s idoli obališe kletvom doli. H. Lovr. 634.-6. *Dva pitoma ptica* othranif otpusti, *dva brata* propusti *kih* hoti bog sebi, *ki te vazda slusti* gorika na nebi. B. Vila X. 248.-50. (Tako i u „Barakovićevoj“ bugarštici: Ako bi ti *dva dva* turske uze *dopadnuli*. B. Vila VIII. 803).

β.) Rijetko dolazi dual: K Suletu gredihu, držeć se vrh vitra, u tom *višća bihu ona dva* i *hitra*. H. Rib. 511.-2. Prid oči mi doni srića, gdi *dva druga bihu stala*. B. Vila IX. 351.-2. *Mimošla dva doba bihu* ali t'vika u nevolji *oba* svita i človika. B. Jar. III. 1.-2. S njim *dva* obisiše pored *razbojnika*, koja zlo činiše od svojega vika. M. M. Is. 539.-40. *Dva gospoda* (?), ka gredihu. B. Vila VIII. 603. (I u „Hektorovićevoj“ bugarštici dolazi dual; cf. citat pod a.)

Bilješka I. Kako se vidi, uzeti su u ovoj glavi samo primjeri s imenicama m. roda, i to za to, što u ž. i sr. rodu između pl. i duala nema nikakve razlike. Samo se sačuvao jedan jedini oblik staroga duala ž. roda u Marulića: Dvigši *obi ruci*, Jud. VI. 349. Ovo je dakle dual ž. roda (st. sl. рѣцѣ).

Bilješka II. Ovdje ću navesti dva osobita primjera kongruencije rednih brojeva: prvi, drugi, treći, koji se ne slažu s imenicama, uz koje dolaze.

1.) *Prvi grih* je oholost, puna zle obisti, *drugo* je lakomost, *treto* blud nečisti. B. Vila XII. 1230.-1. Tu redni brojevi stoje u sr. rodu, jer se oni zapravo ne protežu na imenice, nego se tu prosto izbraja kao što i u današnjem jeziku govorimo na pr.: *prvo* oholost, *drugo* skupost, *treće* bludnost, *četvrto* zavist i t. d.: t. j. to zapravo nijesu rečenice, u kojima bi redni broj bio subjekat, a imenica predikat, nego je to samo nabranjanje.

2.) U primjeru: *Prva* ti je mudrost, *druga* je... pravda, *treta* ti jest jakost, *četvrta* jest razbor. M. Urehe, 45., 49., 53., 57. izostavljen je subjekat *krepost* (koja je riječ naprijed spomenuta), a imenica *mudrost* i t. d. je predikat.

VII.

Brojne imenice: *dvoje*, *oboje*, *troje* ne dolaze u starih čakavskih pisaca, nego od njih načinjeni brojni pridjevi *dvoj*, *oboj*, *troj*. Ako *ptice dvoje* ugledam gdi *stoje*. Z. Pl. VII. str. 34. Kad *putačce dvoje resi* joj cvit rumen. Z. Pl. XIII. str. 60. *Dvoja sunačca*. Z. Pl. XVII. str. 76. *Dvojega ul'ja*. Z. Pl. XIX. str. 83. A na njoj (vili) *dvoj opas*. Z. Pl. XX. str. 87. Da od te stvari hoteći tvomu otačastvu, *obojega jezika* dobro umiću, dar prikazati. M. Jud. Posv. Li ova t'procvita tim *cvitjem obojim*. M. Suz. 51. Da *zdravjem obojim* budu izličeni. M. Nas. Is. 25. Sin *sunačce oboje* i nebesko i moje da se vidi ko je *vaju* već jasnije i već kriposnije. Z. Pl. VII. str. 35. *Ličca oboja*. Z. Pl. XVII. str. 77. Rič *svidočī* ku *jezik troj* ali *dvoj*, verovat imaš nju... M. Suz. 393.-4. jedini *bože* i *troj*. M. Miser. 51. Tuj *troja nadpisa* (f.!)... *izdilana biše*. Z. Pl. XXII. str. 89. *Vrata* su *sedmera* na svaki smrtni grih. B. Vila XII. 1513. I jur *sedmere slapske skoke* preskočif... Skradin ukaza mi. Z. Pl. XXI. str. 88.

Bilješka. I u današnjem su čakav. narječju ovi brojevi, a tako i *četve(o)ro*, sasvim neobični. Dolaze samo katkada uz riječ *dicā*: *dvōdje*, *trōdje*, *četve(o)ro dicē* j' bilo pu nās.

Broj *trojica* dolazi samo u značenju sv. Trojstvo, te se dakako slaže kao imenica ž. roda: (Bog otac) i bog duh i bog sin, *trojica blažena*, mogućstvom *slučena*, mudročću *prosiva*. B. Jar. VI. 1088.-9. Da li grem usprosit u *svetle trojice*. B. Rabu gr. 54.

VIII.

Brojevi *pet*, *šest*, *sedam* i t. d. u današnjem se štokavskom (a n u čakavskom) narječju ne sklanjaju, t. j. postali su prilozni i slažu se redovno sa sr. rodnom sg. Ali u starih čakavskih pisaca pored običnijega

sg. često nalazimo uz pomenute brojeve glagol u pl., a kod Barakovića ima nekoliko primjera, u kojima se ti brojevi još i sklanjaju. Vondrak („Vergl. sl. Gram“ II.) kaže, da se u starijim spomenicima pojedinih slov. jezika opaža uz ove brojeve kolebanje između sg. i pl. (osim u bugarskom jeziku, u kojem preteže pl.).

a) Primjeri, kad je glagol uz navedene brojeve u sg. *Dvanadiset tisući biše* ih po broju. M. Jud. I. 170. ...Piših ih *biše* tad s kimi se uputi *sto dvadeset hiljad*. M. Jud. I. 163.-4. *Devet biše* božic. M. Tum. Jud. I. 15. *Biše* piših *sto i dvadeset tisuć*. M. Tum. Jud. I. 164. *Šest* veziri i tokoj subaše *staše* oko njega na kolo. M. Tum. Jud. I. 245. Jer prvo toga dao im biše bog inih nevolj, kih *bi* vseje *deset*. M. Tum. Jud. I. 302. *Biše* ih (oskorušav) stabal *sto*. M. Suz. 108. *Šest* misec ovo je od toga vrimenta. M. Zač. Is. 107. (Nije li ovdje *šest* redni broj?) Sva mu hti pobrojiti, jedno mučat ne će, a *jest* ih može bit *dvadeset* i veće. H. Rib. 1171.-2. Gdi nas *biše dvadeset* po broju. H. Pis. M. Pelegr. U njemu *rasplodi* grihov se *tisući*. L. Rob. 576. Za time *jest* paka *trideset hiljada* ostalih pušaka. L. Jer. Mart. 209.-10. *Tisuća i pet sto i šestdeset biše* kada vam pride to i *devet* odviše. B. Vila III. 5.-6. Gdi *sto* na jednoga Turak se *otpravi*. B. Vila III. 264. *Tisuća pogrubi* obrazof od straha. B. Vila VI. 346. Jer ča jedan ludi u more utopi, ne izvade ljudi, da ih se *sto sklopi*. B. Vila VII. 983.-4. Za osvetu njeje časti, neka ih se *deset* (t. j. gradova) *stare* slišah reći, da se reče na nebese tamo gori, gdi je *spravno devet* hori te liposti An'jel steče. B. Vila VIII. 261.-6. Da ga ne razori neprijatelj hudi, da svih *devet* hori njemu straža *budi*. B. Vila X. 145.-6. Rekoh ti: *sedam* vrat do rike *dovodi*. B. Vila XII. 896. Darija cesara kraljestvom okruni, pokle se *ispuni* jur *sedamdeset* lit. B. Jar. 150.-1. *Dvadeset* i još *pet teciše* miseca. B. Jar. VI. 55. *Dvanadest* kad minu dobrih lit ditića. B. Jar. VI. 123. Oda dne onoga *projde* dan *petdeset* i *dva* po tom toga, kad Isus bi propet. B. Jar. VI. 427.-8.

b.) Primjeri za pl.: Onim je priličan gdi *su devet* hori, svetinjom, dim, oličan s an'jelskimi zbori. B. Vila X. 121.-2. Nici ga lomiše, neg samo ljudi *pet* kraljici *poniše* zlatan list njoj dar svet B. Vila XII. 1088.-9. Vulkan fe prva zjat, a druška Lipari, Iškja put tretih vrat, a Strombol četari, Mogibel gdi vari sumporom smradna smet, i dimom svit pari, to *su* ti dosli *pet*. B. Vila XII. 1521.-4. Nosila družahu u postup hodeći, ka zada *nošahu šest* vojvod na pleći. B. Vila XIII. 141.-5. S tobom *su općene* sestrenic *devet* svih i na to rodene, da budeš vladat njih B. An'j. Just. 7.-8. Od počala, rekoh, svita sva godišća ha tecihu *tri tisuća trista bihu sedan deset i dva* lit. B. Jar

VI. 500.-3. Svih An'jelof *devet* hori ob tebi se *veseljahu* viditi te svi *željahu* na nebesi brže gori. B. Jar. V. 432.-5. (Let) na puno *tecihu* do *tri krat pedeset*. B. Jar. VI. 142. Pak *su pet* ponistar, ali t' vam prozorov. B. Jar. VI. 791. Ovih pet kolinac grihu *su* prozori. B. Jar. VI. 839.

c.) Isprva sg., a kasnije pl.: Kih *deset sta tisuć tri sta* koles *biše* posla ti strah moguć i pleći *obратише*. M. Sup. Tur. 125.-6. U jedno se družba skupi kojih brojem *biše devet*, vojevati već ne *htiše* jer *jih* mrkla noć obstupi. B. Dr. 2217.-20.

d.) A sad evo ono nekoliko primjera, u kojima se rečeni brojevi sklanjaju: Mnogokrat se pritvori s jednoga nedraga, ki ne će pokori *desetim* neblaga. B. Vila X. 77.-8. *Sedamdesetimi* i dvima odviše jazici, kojimi oni govoriše. B. Jar. II. 151.-2. *Devetima* kori neka nas pomaže. B. Jar. VI. 860.

Ali ima i ovakovih primjera: S an'jelskimi *devet* kori. B. Jar. Predg. 94. Od *sedamdeset i dvih* Isusovih učenikov. Z. Pl. XI. str. 46.

IX.

Prilozi *koliko, toliko, mnogo, malo*, rijetko dolaze u ovom obliku u značenju mnoštva živih bića ili predmeta, već dolaze ponajviše kao pridjevi, i to u pl., *kolicí, množi*. Cf. M. Jud. IV. 146., VI. 95., Suz. 170., Dob. N. 179., Lip. Pr. 157., H. Rib. 1201. i t. d. Inače uz ove priloge dolazi sg.: *Ma'lo* ih *ubiže*. M. Jud. I. 43. Naroda vesela *mного odpravi*. B. Jar. III. 165. ali i pl.: Pridoh gdi pastirof nič *malo* i živim sfakojakih *malo* zajedno i kupno *pasihu*. Z. Pl. XVI. str. 71. I u ruskom jeziku dolazi i sg. i pl. Cf. Буслаевъ: „Истор. грамм. русс. языка“, str. 184.: *Нѣскольکو, скольکو, много, немного, мало, болѣе* употребляются и съ единственнѣмъ числомъ и со множественнѣмъ.“

Bilješka. U primjeru: Pridosmo gdi brodi gostinski pristaju, kih se *množ* *nahodi vezano* pri kraju. B. Vila. VII. 650.-1. uzeta je riječ *množ* kao prilog, te pridjev u predikatu dolazi uz nju u sr. rodu. Cf. V. a. α, gdje ova riječ dolazi kao kolektivna imenica ž. roda.

X.

1. Rečenica ima dva ili više subj., a svi su u sg.

a.) α.) Ako su svi subjekti istoga roda, glagol redovno stoji u sg. U ovome preovladuje dakle kod starih čak. pisaca gramatička kongruencija. (Uzima se naime, kao da se glagol proteže samo na jedan, najbliži subjekat).

Gdi *ni konac* ni *fin* dobru nje ni hvali. M. Jud. VI. 236. Pinezom *zasida kursar gusar* i *tat*. M. Lip. Pr. 209. *Sliši sada veli* i *mali*. H. Lovr. 1127. Kako se *dili Lovrinac* i *cesar*, Bonifacij govori ove riči... H. Lovr. 2029. Gdi *veli* da *je raji* i *miris* od cvitja *perivoj* tere *gaj* vičnjega prolitja. L. Fr. Bož. 15.-6. Veselo *počiva* u slasti *mlad* i *star*. B. Vila I. 680. Pošten'ju veliku da *rad* i *mlad* i *star*. B. Vila III. 324. Jer *vlada* to misto *Otac*, *Sin* i *Duh Svet*. B. Vila 7. Na kraju *sta vapaj* i *laskat* za nami. B. Vila XII. 1788. Po gradu *sta vapaj*, *suzni zdah*, *ples* od ruk. B. Vila XIII. 130. Ni mista iznajti, gdi *ni olač*, *skuk* i *vaj*, strašan *glas* i *vapaj*. B. Jar. VI. 660.-1. Gdi *je* slatkih voči širok *lug* i *prostor*. B. Jar. VI. 1063. A ti, pismi, sada leteć pojdi k onoj, pri koj *je* vas moj *raj* i *sfaki utih* moj. Z. Pl. VI. str. 20. Drimuši fra *Bdilo*, fra *Hrlac* Linoti *pribi* šćap o rilo, fra *Sanjac* Uhodi. M. Pok. i K. 39.-40. Skočī doli u toj jami... u ki *sumpor vre* i *pakal*. M. Sud ognj. 988.-991. Svim knjigam do slova jur držī za timun, ke *Bartul osnova*, i *Marko* i Jažun. B. An'j. Just. 183.-4. *Niki mrt niki živ* u hlapstvo *idiše*. M. Jud. II. 281. Kad *Sirij* tere *pes* najvećma *uzgori*. M. Jud. III. 278. Da nam je nepodob primat ner onoga. *Abram*, *Isak*, *Jakob* koga *čtova* boga. M. Jud. III. 307.-8. *Plač* ter *vapaj bahće* i jur *obide* svih. M. Jud. VI. 78. I *veli* i *mali* tebi *upije*: „otvor“. M. Jud. VI. 396. *Otac*, *duh* tere *sin* pakla me *ukloni*. H. Gr. Lovr. 128. Neka u jedno misto i vrime *sin* i *otac* muku *prime*.¹⁾ H. Lovr. 361.-2. Jer mi se *jid* niki i *čemer* prem *spusti*, ki *čini* kus gorki da reste srid usti. L. Par. El. 195.-6. Jer neka stid i sram otajde od tebe. L. Par. El. 351. Od igar junačkih, sa mnom izgubiše, i *Lionej* u kih i *Difob biše*. L. Par. El. 407.-8. Makar me do vika *plač* i *plam* ne *pusti*. L. P. lj. IX.-28. I *jezik* moj i *glas* od kuda *ima* moć. L. P. lj. XIII. 5. *Zadar grad* i *rusag pada* na kolina. L. Mil. Kor. 52. *Zudar* i *kotar* ništare *odlaga*. B. Vila I. 553. Ni *ubog* ni *moćuć* ne *znaše* dresel'ja. B. Vila I. 644. Gdi *Zadar* i *kotar pristupa* medjaši. B. Vila II. 302. Gdi *Zadar* i *kotar*, vitezi vi moji, jur s nami *čini* kar, jer se nas ne *boji*. B. Vila II. 381.-2. Kino *kralj* ali *ban* u zlamen oblasti, kad *mu* je testir dan, *uzdrži* u časti. B. Vila XII. 1330.-1. Sunčeni tad *istok* j zorni *vihar* š njim *obsinu* vas otok i *anu* *uzgor* dim. B. Vila XII 1642.-3. *Gospodin* i *sluga plove* meu lavi. B. Jar. I. 275. Gdi *otac*, *sin* i *duh* u bitju jednomu *obita* s neba kruh narodu virnomu. B. Jar. III. 115.-6. Ter da *grad* i *kotar* k meni se *obradi*. B. Jar. IV. 210.

¹⁾ Ovo je 3. l. sg. Cf. 3. l. sg. *plove*: M. Spov. K. 509., B. Jar. I. 275; *slove* M. Urehe 24., Pokl. 130., Spov. K. 392., Dob. N. 14., Kato 290.; L. U. p. Dubr. 129., B. An'j. Just. 18.; *prime*: B. Jar. 204., Dr. 1488. 3. l. pl. *slovu*: B. Rabu gr. 50.

S vrimenom *trud* i *san* človika *podvrati*. B. Jar. V. 349. Visok *red* i *način* u raju *bi* gori B. Jar. V. 349. I rudof *bič* i *prut* neka ih ne *tiri*. B. Jar. VI. 105. Naredi tada Medar, da *Bornik* i *Slafko...* *poje*. Z. Pl. XIII. str. 62. Evo *Vilslaf* i s njim *Sricko* i *Dražko* *grede* nad pritvorom Aničinim narikati. Z. Pl. XVII. str. 75. Ča *more* doma i van *oblast* i *jakost* ma. M. Jud. I. 75. I je li *vera* u njih i s ufan'jem *ljubav*. M. Jud. III. 320. Neka se *očituje laža*, *himba zloba*, kako *potri- buje vrlost* i *hudoba*. M. Suz. 319.-20. To *bi* meni *briga* i *švada*. M. Sud. og. 373. Ča nam *prudi* znana svuda *objist* naša i *razbuda*. M. Sud. og. 433.-4. *Nije* meštra *čast* ni *dika* pogrditi učenika. H. Lovr. 347.-8. Nu kad me nje blizu *srite noć* i *tmina*. L. II. Pis. XVIII. 29. Sam ne zna kadi je *pamet* mu ni *misa'*. B. Vila II. 371. Svaki dan *prispije veća zled* i *gora*. B. Vila III. 111. Gdi *veća prispiva* ljudska *množ* i *sila*. B. Vila XIII. 227. Tu „Jarulu“, ku trudeći sagradih *po- tače* me ova *želja* i *misa'*. B. Jar. Predg. 57.-8. S njimi skupa *staše Čistinja* i *Lipost*. Z. Pl. XVII. str. 77. I kojoj no sili *Mesopotamija* pridav se *uhili* i sva *Cilicija* i još s njom *Sirija*. M. Jud. VI. 21.-3. *Ruta uzhojaše* i *mažurana* s njom. M. Suz. 116. Ni *mladost* ni *starost* toga se ne *ujima* ni viteška *jakost*. M. Lip. Prig. 263. Bogu *hvala budi* i *dika* i *slava*. M. Lip. Prig. 367. *Rana* ju (košutu) jur *smaže* i *strila* *žestoka*. B. Vila VII. 129. Kad grišnik umire u grihu od grla, *jama* ga *poždire* i *smrt* neumrla. B. Jar. VI. 773.-4. Kad inih *zloba* i *moć* *posida* tvoju prav. M. Kato 353. *Sila* vaša i *nepravda* rasap *biše* svega grada. M. Sud. og. 826.-7. *Čeljad*, stara *mati* ku mi *brigu zada*. H. N. Nalj. 80. Evo *srića* nika i *pomnja* još vaša sada *privelika* na nju nas *nanaša*. L. Rob. 39.-40. Radi *oholije* svaka *čast* i *dika* sobom *zalelije* i *pade* dolika. L. Rob. 515.-6. ...Viran sluga, ki o tom sve radi, *bolizan* i *tuga* da ti se *osлади*. L. Rob. 807.-8. *Dika* i *slava* varošu *opade*. B. Vila II. 86. Gdi *tuga* i *bolest taji* se skrovita. B. Vila II. 233. Jer da se prem *snaga* i *pomnja* *postavi*, skladno se ne sлага, ako ni *ljubavi*. B. Vila X. 673.-4. Nut *grana* i *kita* kako se *ubusi*. B. Jar. I. 65. Jer *lipost* i *napast* pamet mu *pripoja*. B. Jar. IV. 136. Tva *vojska* i *gusa*, koju ti dovede, dobroga *Isusa* vezana *povede*. B. Jar. VI. 289.-90. Samo *lipost* ona i mlajahna *srdadžca* *tvrdost* i pram meni *nemilost* vazda mi *srdadžce griziše*. Z. Pl. I. str. 6. *Prafda* i prava *mira* iz neba *prozira*. Z. Pl. XVI. str. 75. Njegova *poja* *slas* i složen'ja *hitrost* *uzdržati* *će* vlas... Z. Pl. XVI. str. 75. Znadihu narodi da prvo *počelo* od Nina *izhodi* i svako *začelo*. B. Vila VII. 561.-2. *Vino* ter *oholstvo*. Aleksandra *smami*. M. Jud. V. 117. Da ni *blago* ni *gospodstvo* ni plemenito *moje rodstvo* tu sad mene ne *obrani*. M. Bern. 309.-11.

β.) No katkada stoji glagol i u pl., osobito, ako su subjekti m. roda i označuju živa bića: Us to se *navrate Amon* i *Madijan*, *znaj, riše*... M. Jud. III. 157., 159. Za to ga (blago) *diliše Matie* i *Zakeo*, ter se *uzvisiše*, gdi no je bog seo. M. L. Pr. 165.-6. Ta ga san do-pade, smete se, nema mir, srce mu da *vade lav, oral* i *pastir*. B. Vila II. 325.-6. Zač na vrime pride zgoda, da dohodnih ni pinezi ... tom potribom ne *zakrate* jednom voljom *sin* i *otac*, da *odriše* svoj to-bolac, do vrimena ljudi *plate*. B. Vila VIII. 323.-30. Vidih svi da spe ležeći na uznač, i slatko da *hrope gospodar*, i *junak*. B. Vila XII. 1898-9. Pečali nalogu *Isak*, *Jakob* nosit *skazaše* da *mogu*, a bogu ne zgrišit. M. Jud. III. 323.-4. *Cesar* i *Lovrinac* s ostalom družbom *idu* u tempal, i kako *dojdu*, *Lovrinac* klekne. H. Lovr. izm. 1846. i 7. Ovde *Justin* i *Nikostrat* u jedno *govore*. H. Lovr. izm. 2158.-9. *Ta* brzo, *ta* bolje, *niki* zad *niki* sprid, kako mraf kroz polje *zanose* oka vid. B. Vila II. 187.-8. Ni *pastir*, ni *volar*, ni *putnik* ni *kovač*, ni *prosjak*, ni *drvar*, ni *glasnik*, ni *kopač*, ni *kosač*, ni *orač* van grada ne *smiju*, zač vele drag harač platit se *nadiju*. B. Vila III. 173.-6. Ne samo da *Stipan* i *Janko* i *Mihalj dvoriše* svi za man. B. Vila XII. 1409.-10. *Čemer* ljupka jada i *daž* od suz mojih *muče* me od tada od kol se zamamih. Z. Pl. II. str. 11. U pristol na nebi bog *Venus* i *Ljubaf sfecaše* u sebi, pak *dozvaše* *Naraf*. Z. Pl. VI. str. 25. Ništar manj *daž* plačan i *čemer* ja-dovit i *uzdah* sfakčasn i moj prominjen *žit moči* te svidočit moje ljupko robstvo. Z. Pl. XVII. str. 76. I (dvorkinje) pune kriposna nauka. ki *mogu* dat *krosna*, i *jačla*, i ruka. L. Mil. Kor. 99.-100. A da me *dobiše* ta *ljubav* i *želja* da se Rab pripíše do sama temelja. B. Rabu gr. 62.-3. Ako *smrt* i *starost* toga nas ne *obrane*. B. Vila XIII. 73. Čuvaj se i varuj da *last*, *pohot*, *volja*, *želja* ali *pohlep* svist ali razbor tvoj ne *posile*. Z. Pi. XIX. str. 84. I pravi, da *zlato* i *srebro* s svi-licom, kad se stavi na to tva ruka s iglicom, *mogu* nam očito sta-viti prid oči što god *jim* skrovito tva misal potoči. L. Mil. Kor. 115.-8. *Drivo* i *kamen'je* razbora *nimaju*. B. Jar. VI. 955.

b.) Kad su subjekti različnih rodova, opet je sg. daleko običniji od pl., za koji ima samo nekoliko primjera.

α.) Primjeri za sg.: Da ih ne *ubije neprijatelj* ni *žaja*. M. Jud. III. 252. Koga ne *bude* bljust *pudar* ni *pudilo*. M. Jud. VI. 114. I *sta* na njoj zgara *zlato*, *biser*, *svila*. M. Jud. VI. 312. Kad je zal *oblak* i *fortuna*. M. Tum. Jud. II. 39. Svitovno vesel'je i njegovu radost *zapade dresel'je*, *bolizan* ter *žalost*. M. Dob. N. 79.-80. U blagu je *oholost*, *taština* puti *blud*, *objist*, *kar*, *zavidost*, *strah*, *sumn'a*, misli *trud*. M. L. Pr. 159.-60. A nastojte k bogu dojt u kraljevstvo, gdi je svitlost,

gdi je svako dobro i milost. M. S. Ognj. 1057.-9. Boga hvaleč, grači, imaš lipji žardin, ner imi Joakin ni njega gospoja. M. Suz. 154.-5. ... I gdi je radost vazda i pir. H. Lovr. 2030. Bolje bi za isto, da tajim dokli se najde dan i misto brez straha... L. Par. El. 5.-6. Ni éu da primisti zima ju ni lito. L. Pis. lj. XX. 9. Jer ju ée hiniti moj obraz, koji me čini prominiti zla volja i vrime. L. Rob. 87.-8. Ovdí me posvisti, molim, tvoja ruka, gdi more s koristi bit mi trud i muka. L. Od. Bož. n. 135.-6. Ne pozna tamnosti njegov stan ni hiža. B. An'j. Just. 150. Sta rumor i zuka, po turskom temelju. B. Vila II. 395. Gradu dar odbraše, da ga lito svako svojom častju ja otac i mati. B. Vila VII. 107. Gradu dar odbraše da ga lito svako svojom častju paše Cereere i Bako. B. Vila VII. 539.-40. Nije na njem vlas ni dlaka. B. Vila VIII. 617. Otrove ke prija moe srce i jazik ka pamet mudrija može mi dati lik? B. Vila XI. 519.-20. Eto jur prvi zrak komoli bilih zor, prid kimi gine mrak i tmina vrhu gor. B. Vila XII. 1577.-8. Pogodna t'budi čes napridkom tva hora, a ja grem gdi je tres i moja pokora. B. Vila XII. 1608.-9. Prija nego biše nebo oganj, zemlja ali more. B. Jar. Predgr. 63.-4. Od tada posta znoj, trud, rasap na svitu, smrt, tuga nepokoj za tu krf prolitu. B. Jar. I. 169-70. Njemu se zatvora rajski dvor i slava. B. Jar. I. 229. Gdi je sedmoglava zmaja stan i oblast. B. Jar. I. 232. To mogaše da se zbude vičnjega red i odluka. B. Jar. I. 442.-3. Pokoja ni mira nimaju ti ljudi gdi ni red ni vira. B. Jar. V. 129.-30. Sveti ne znadihu kad biše dan ni noć. B. Jar. V. 295. Gdi mori nebozih glad, nagost i šćeta. B. Jar. VI. 748. Biše mnogi sir i vuna. B. Dr. 777. Tote biše trud i želja. B. Dr. 952.; 1024. Pomrknu ma jasnost i prisvital zrak moj poginu moj ugoj i gluma šegljiva. Z. Pl. II. str. 11. Rodi pak Zlo i Zloba pojam se Neviru. Z. Pl. V. str. 16. Šapka staše s perom na glavi, doli pak na bedrih sa srebrom sablja tere bičak. M. Jud. I. 241.-2. Nepravda me straši i grih moj svaki dan. M. Dob. N. 757. .. Sestro ... koju grad ovi Hvar ne poznaje listo, Split i njegov kotar i Trogirsko misto. N. Gr. Lovr. 3.-4. Ni mi već silna moć vladan'ja ni zlato ni pamet more doć ni stan'je bogato, L. Par. El. 101.-2. Slava se počtene Penelope čita i lipost Eléne po sve strane svita, i hrabrost Akila i razum Ulisa, jer slavna njih dila Omero ispisa. L. Mil. Kor. 17.-20. Srce mu jad riže i rana boleća. B. Vila VII. 184. Srce mi uspreda i život očito. B. Vila VII. 810. Shranitelj jest oni tempal ovako zvan gdi se grih izgoni i svaka zloba van. B. Vila X. 127.-8. Trud biše i muka divine gristi nat. B. Vila XII. 1662. A mi smo dreseli, u srcu tamnila, gdi nas grih useli prafden sud i sila. B. Vila XIII. 120.-1. Razum ga (Isusa) obsinu i kripost umiča.

B. Jar. VI. 124. U to ti meni *san otide* i *radost*. Z. Pl. VI. str. 24. Da ne *razčinjen'je* *prorone* i *vuhlost* i *neumićen'je* ter povrati milost. Z. Pl. XXII. str. 92. Ni ti žene u svuj državu od svita *razum*, *lipost* u kuj krasnije *procvita* M. Jud. IV. 309.-10. Da *človik* ni *dite* ni *ini* *dojde* tuj. M. Suz. 227. ... Sladkost, ku no tvoja *lipost* i tvoja *vera* ta, *posluh* tvoj i *kripost* životu momu *da*. M. Suz. IV. 490.-2. ... Da slavimo boga, *pravda* i *sud* koga pravih *obarova* a smrtju krivoga dostojnom *darova*. M. Suz. 732.-4. *Vino* ter puti *blud* i *slast je* i *svada*. M. Kato 509. O zvizdo svih liplja, majko, divo čista, tvom *nebo* i *zemlja* čistinjom *procvita*. M. Zač. Js. 1-2. Slavna i vesela hoćeš ti porodit, kad *nebo* i *zemlja* *hoće* se prosvitlit. M. Zač. Js. 95.-6. Marul tumači toj, na slavu gospoje, *zemlja* i *nebo* koj svak dan hvale *poje*. M. Muka Js. 265.-6. Da *život* i *pamet* *razbira* m' do vika. M. Ver. od Kr. 11. *Pramalitje*, *lito*, *jesen*, *zima* *dojde*. M. 7. sm. gr. 22. I toj kaže crkva mati, *muž* i *žena* *da ima* stati, matrimonij svet štjujući. M. Sud. og. 764.-6. Tko god je sržbe pun i zloban se vidi, sva *župa*, vas *katun* njega ne *navidi*. H. Rib. 1429.-30. Svaka *muka*, *trud* i *žalost* u vesel'je 'e njemu i *radost*. H. Lovr. 25.-6. Od tada u sebi *život* moj i *duša* sve, ke su na nebi, slatkosti *okuša*. L. Pis. lj. XXI. 3.-4. *Žena*, *muž*, *mlad* i *star* tebi se *podlaga*. B. Vila I. 554. *Radost* i *vesel'je* tač mu srce *tače*. B. Vila VII. 644. Jedan i drugi *kraj* i *srida* sva čisto *kriposti* *ima*, *znaj*; *da nastoji* listo ... B. Vila X. 39.-10. Gospodin i sluga jednoga *jazika*, *veza* nas veruga *bratinska* do vika, *da more* ni *rika* ne *može* oprati. B. Vila XI. 159.-61. Kako no i *zlato* ko *zlatar* *procidi* ni *troha* ni *blato* na njen se ne *vidi*. B. Vila XII. 1016. 7. Lakomci bogati nigdar vik ne spune, ni kojih sva *mati* al' *otac* *prokune*. B. Vila XII. 1158.-9. Gdi *drivo* i *kamen* *počita* Frančiska. B. Vila XIII. 162. I *človik*, i *žena* *pravedno* *grediše*. B. Jar. I. 28. *Človik* *zvir* i *ptica* *proplaka* za ta boj B. Jar. I. 167. Da mu *mliko* i *med* s te *zemlje* *izvire*. B. Jar. III. 15. Njegov *mač* i *ruka* srce mu *prokinu*. B. Jar. IV. 115. S vrimenom *noć* i *dan* i *reste* i *krati*. B. Jar. V. 35. Svršeni u viri *Osip* i *Marija* u srce *zamiri* ta *posluh* i *prija*, *ditića* *po-vija*, z družbom se *podviže* gorami *obija*, z Betlema *pobiže*. B. Jar. VI. 107.-10. *So:ona* i *napast* u te se *useli*. B. Jar. VI. 272. *Smrt* i *grih* to *mnjaše* dobiti a *zgubi*, zač se s njim *rvaše*, on obih pogubi. B. Jar. VI. 387.-8. Ta *grih* i ta *zloba* i *žrstvo* prez mire *tira* jih do groba i njima *pondire* B. Jar. VI. 771.-2. Ljubki silan *napor* i *nesrića* moja *vodi* me na umor zmučena ozoja. Z. Pl. II. str. 11. *Razum* i *pamet* ma slaviti *će* tvu *lipost*. Z. Pl. str. 23. U koga još star *otac* i *majka* i mlađi *brat* *biše*. Z. Pl. VII. str. 28. Jer u njih dvih jedna *duša* i jed-

nako *hotin'je biše*. Z. Pl. IX. str. 38. Hladan vrućak izviraše, i vidi da ni *zvir* ni *ptica*, ni *pastir* ni *vila* na njem *pijaše*. Z. Pl. IX. str. 39. I *Cerere* i *Bak-obrati* na uznač. Z. Pl. XVI. str. 74. Da *nebo* i vas *svit* pozna me zlosrićstvo. Z. Pl. XVII. str. 76. Ljubvenih strili *udorac* i mladosti *naporstvo*, vilo, pisati i peti *čini* me. Z. Pl. XX. str. 86.

β.) Primjeri za pl. Ne *stoje* za jedno *lipost* i *počten'je*. L. Par. El. 294. Ka činiš tokoje, u kući noć i dan da za man ne *stoje* ni *vuna* ni *lan*. L. Mil. Kor. 91.-2. Ne vim zač ni kako tud *mimogrediše Cerere* — *Bako*, novi grad *vidiše*; a pri ner *prispiše* jer z daleč *gredihi*, svati se diliše, odašli jur bihi. *Ovi* znat *hotihu*, tko totu pribiva jer ništar *znadihi* tko Zadar uživa. B. Vila VII. 457.-62. *Služe* mu (Radomantu) *Aleto*, *Tešifon*, *Mejera*. B. Vila XII. 1125. *Jaše* posli dugovati *Zagreb*, *Lika* i *Krbava*. B. Dr. 2441.-2. *Delbora* proročica i *Bārad* sašad z gore Tabor z deset tisuć sinov izraelskih, *razbiše* veliku silu vojske kralja Jabina. M. Tum. Jud. VI. 173. *Nebo*, *zemlja*, *more*, tad se *veseljahu*, tomu, ki sve more, hvaljen'ja *činjahu*. M. Usk. Is. 29.-30. *Nebo*, *kip* i *naraf* kad mu *kip tvorahu* čes, vrime i ljubaf, skladno mu *zorahu*. B. An'j. Just. 313.-4. *Cerere* i *Bako* gdi se sad *nahode*? B. Vila VII. 315. Toga rad vesel'ja *gospoda* i vas *puk slomiše* od zel'ja mirisna svaki struk. B. Vila XII. 664.-5. Obvlada nemilost, *naufan'je* i s njom prezrabortna *svidost vrgoše* srićom mom. Z. Pl. II. str. 9. Ne asel da *basel* i ne marcela da *murtela* sada *zovu se*. Z. Pl. XI. str. 48. *Basel* i *murtela* ... po deklicah ... *goje se*. Z. Pl. XI. str. 48. Slišav to *Dunaj*... i *Sava* ... sinka ... u vodicu ... *satvoriše*. Z. Pl. XI. str. 54.

c.) α.) Ako su subjekti istoga roda, a glagol stoji u sg., to pridjevna riječ u predikatu stoji u sg., a rod se upravlja prema rodu subjekata: Mnju ti, *bi uzdrhtal despot*, *car* i *sultan* tere *bi pleća dal*, meč ne prodrvši van, nit *bi se oziral*, bižeći noć i dan. M. Jud. I. 307.-9. *Takov je bil zakon* i *red*. M. Suz. 63. Koji sam ispisal sve ono ča je *Paskoj* i *Nikola bugaril* i *spival*. N. Pis. Mik. Pel. Jere *plač* i *nesan biše* ih *izmoril*. L. Pis. Ij. XVIII. 6. Ni *petak* ni *božić* u meni ni *složan*. B. Vila I. 287. *Razbio biše* mir *Šibenik* i *Žegar*. B. Vila XII. 580. Svaki *dug* i *obit* i *savez* jazika *ispunjen jima* bit od dobra človika. B. Vila XIII. 1.-2. Da *baščinac* i *gost čestit je* u stavi svoj. Z. Pl. XXII. str. 92. ... *Je l' umrla* tuj čast i *doprla tamnost* i *grdinja*. M. Jud. V. 190.-1. *Vele je* znaj *veća* tva *lipost* i *dika*. L. Par. El. 49. Ako *bi tolika* li *jakost* jur *bila* i *sila* taj nika ... L. Par. El. 65.-6. Za tim pomišljaje, *bolizan* i *tuga* ko li *žestoka je*, *ku* trpi tvoj sluga. L. Rob. 639.-40. Kako *je prikrila* Rodiotski otok čudna *moć* i *sila*. L. Jer. Mart. 153.-4. Dal' pokle *je umrla* moja *čast* i *srića*. B. Vila

VII. 1043. Znajte, da ono ča *ljubaf, srića i hitrost i muka dala mi ni san moj daf mi rekoh...* Z. Pl. VI. str. 23. Da ako moja *vlast i hrabrost pomanjkala ni*. Z. Pl. XII. str. 54.

β.) Ako li je glagol u pl., to pridjevna riječ u predikatu stoji također u pl. (rod se dakako opet upravlja prema rodu subjekata): Dijāše dake, da *Dražnik i Novak* budući... *kriposni i umitelni* jednako... Z. Pl. X. str. 42. Budući većkrat *Dražnik i Novak* bludeći *jiskali* jih, dali nigdar od njih glasa ni priglasja *slišili*, na roditeljske strane *otidoše* i ne samo *sumnjivi* da i *razcvieljeni* sa svima krozi njih *bihu* Z. Pl. X. str. 44. *Dražnik i Novak* u donjem primorju *prtvoreni bihu*. Z. Pl. X. str. 46. A ona po put kako od Dijane *Jela* u jelu, a *Mare* u mramornu vruljicu *satvorene bihu*. Z. Pl. X. str. 45. Osobit je ovaj primjer: *Jela i Mare* budi da život u dub *jedna*, u vrulju *druga prtvorena bihu*. Z. Pl. X. str. 46.

d.) α.) Ako su subjekti različnoga roda, a glagol je u sg., to se rod pridjevne riječi u predikatu redovno upravlja prema najbližem joj subjektu: *Spasen bude človik i ljudsko stvoren'je*. M. M. Js. 266. Ti si potvrdila, nitkor se već ne dvoj, kako *je živila majka i čačko tvoj*. H. Gr. Lovr. 81.-2. A tebi *vazeta slobod je i blago*. L. Rob. 609. Došla bi leteći na zlatan klas ptica, da *je zrilo mneći žito il' pšenica*. L. Mil. Kor. 145.-6. Mnju da *bi osnova'* moj *razum snaga* sve knjige do slova, Virjilij ke slaga. B. Vila VII. 789.-90. *Biše se tri lita tajala* u meni *rana* ma skrovita i *nalip* ognjeni. B. Vila XI. 1.-2. *Omrazna j'* koliko ta *družba i stan'je*. B. Jar. VI. 683. Kako rumen cvit koga jošće doprit *ni mogal daž* silan ni ruk *oskvrnen'je*. Z. Pl. VII. str. 30. Ke (velikosti) *zemlja* dosti i *nebo puno bi*. M. M. Is. 64. Ako l' im *biše rod i kuća davnjena*. L. Rob. 447. Krivi *sud* ni *zloba* velika ni mala, više ni posoba ne *biše postala*. B. Jar. I. 23.-4. Kadšto se upravlja prema rodu onoga subjekta. koji je prvi u rečen.: *Živo blago, sir i vuna naloženo* pokraj mora. B. Dr. 2511.-2., a kadšto i prema najvažnijem subjektu, i ako on nije ni prvi u rečenici ni najbliži pridjevnoj riječi u predikatu: Kada u peti vik jur *biše dosega' nebo, svit i človik* vrinena svojega. B. Jar. V. 1.-2.

β.) Ako su subjekti različnoga roda, a glagol stoji uz njih u pl., pridjevna riječ u predikatu stoji također u pl., i to u *m. rodu*, ma i ne bilo u rečenici ni jednoga subjekta m. roda: U družbu *živihu lipost* i počten *glas, složili se bihu* kako no s tistom kvas. M. Suz. 47.-8. Da bi ga *objaha'* srditi *Atila* i nimska *množ* plaha i careva *sila našli bi* ga zrla, stanovite riči. B. An'j. Just. 277.-9. (U ovom je primjeru predikativni glagolski pridjev isprva u sg. i upravlja se

prema bližoj imenici, a kasnije dolazi u m. rodu pl.!) Sva *zemlja i more* premda *bi hotili* da ranu *zatvore* tvu, ne *bi umili*. B. Vila XI. 269.-70. Posve je usamljen primjer: *Objist i piće* na taj grih *su hrla*. M. Kato 432., u kojem predikativni pridjev dolazi u sr. rodu pl.!

2. Rečenica ima dva ili više subj., a svi su u pl.

Samo se po sebi razumije, da u ovom slučaju i glagol i pridjevna riječ u predikatu dolazi u pl. Ako su subjekti različnoga roda (a svi u pl.), onda se rod predik. pridjeva upravlja ili prema onome subjektu, koji je prvi u rečenici, ili prema najbližem ili prema najvažnijem: (Države) po kih *voli* i *krave pasihu čestiti*. Z. Pl. XV. str. 72. *Grade* ter *župe* prim' i čini da *su moji*. M. Jud. I. 158. Da *bi* je (vode) sva *bila polja puna* i *gore*. H. Rib. 329. *Premda su razlike* i *puti* i *staze*. B. Jar. VI. 973.

3. Rečenica ima dva ili više subj., koji su različnoga broja.

a.) Glagol može stajati ili u sg. ili u pl., t. j. on se upravlja:

α.) prema najbližem subjektu: .... Da *narod, živine, človik, zvir* i *ptica*, pustiv teg, *počine*. M. Jud. I. 88. Uteći ću k onoj, ka me čini peti, ku vas angelski *broj štuje* i svi *sveti*. M. M. Js. 3-4. Ča mi *prudi* jur *kraljevstvo, slava, blago* i *umitelstvo*, i *dohotki* nescinjeni. M. Sud og. 162.-4. Vaše *ožvure*, vaša *skupost*, svu *oslipi* u vas mudrost. M. Sud og. 832.-3. Tuj nigdar ni lito neg cepet od zubi, ni *cvitje* ni *žito* ne *plodi*, ni *dubi*, B. Vila IV. 87.-8. Stara *mudrost* rimska i *plodi* njihovi i *spomen* latinska uvik se *ponovi*. B. Vila VI. 453.-4. U meni *uda* sva i *srce igraše*. B. Vila VII. 655. *Jektaše utroba* u meni i *zubi*. B. Vila XI. 84. Da li sve zaludo, u smrti zač ni sluh, a *kosti* ni *udo* umrlo *nima* duh. B. Vila XII. 1206.-7. Samo kip blid i suh ostaje gorika a *dila, krv* i *duh propada* dolika. B. Vila XIII. 91.-2. *Izajde* svaka *zvir* i *ljudi* veseli. B. Jar. I. 375. Od kada se *paše sablja, strile* i *luk*. B. Jar. II. 104. Gdi se *laž* ne *vadi* ni *žalostni glasi* ni *tuge* ni *jadi* ni gorki *uzdasi*. B. Jar. VI. 1049.-50. Jesu se bojali židove, da i njim *rasap* ter *pečali* ne *budu*, kako inim. M. Jud. II. 115.-6. Prihudit *počaše vesel'ja* i *radost*. M. Zač. Js. 30. Pognani su u muke pakla, gdi *su* *guste tmine* i *mogla*. M. Sud og. 1009.-10. Al *bihu kopita* uzrok, al *ježine*, al *vručina* lita, al ke *stvari* ine. H. Rib. 807.-8. Jer *boles* i *trudi skратиše* moć meni. H. Nik. Nalj. 68. Sve moje milosti polag nje da side, moj *smih* i *radosti* vazdi da ju *slide*. L. Mil. Kor. 191.-2. Mnokrat bi poklisar prid bezi i baše, za to ga glavom *car* i *Turci*

poznaše. B. An'j. Just. 231.-2. Jer *te* se skoliti tve *tuge* i *žalost*, s vrremenom i liti obratit u radost. B. Vila VII. 507.-8. Ka l' *vojska*, ki l' *ljudi* prid Zadrom *biše* boj. B. Vila XII. 1507. *Gore* se *treshu* i sinja mora *kraj*. B. Vila XIII. 185. Kad piše tva ruka, one ti put kažu, kako nam tva *struka* i *dila* ne *lažu*. B. Os. Jvet. 7.-8. *Kraljestva* *oostaše* i *rasap* meu puk. B. Jar. II. 103. *Nebo*, *zemlja*, *more*, i do suha driva, *zviri*, *polja*, *gore* bit vam *te* protiva. B. Jar. VI. 339.-40. Tuj vila... sina... mrtva ugledavši, pomisli sfak ka nje *žalost* i *tuge bihu*. Z. Pl. X. str. 45.

β.) Katkada se broj glagola upravlja prema subjektu, koji je prvi u rečenici: *Svit*, *put*, *d'javal*, *ljudi* mladi, u tom grihu nas *posadi* i *svede* nas u zle brodi. M. Sud og. 336.-8. Da skazan prid puci mladost ma ostavi, pokle *plač* i *skuci* na to me *pripravi*. B. Vila XI. 29.-30. *Narod* vas do hlapa, sve *živo* dogada, sve *trave* do snapa prid strahom *opada*. B. Vila VII. 315.-6. Sega svita *slava*, *zlato*, *blago*, *kmeti*, da bi *jača* lava, kako snig *proleti*. B. Jar. V. 23.-4. Ni *gradi* ni *hora* ne *pokloniše* se. M. Jud. I. 63. Ako *riči* moje, i *ljubav* i *virnost* prignut te, gospoje, ne *mogu* ni milost. L. Par. El. 325.-5. Jur. *vrši* i *dublje* odsivajući najdalje sini *činjahu*. Z. Pl. VI. str. 27.

γ.) Glagol se može upravljati i prema najvažnijem subjektu, premda on nije ni prvi u rečenici ni glagolu najbliži: *Spilje*, *klanci*, *luzi* i svita *taščina*, *drage*, *vrši*, *kruzi* *budi* vam baščina. B. Jar. I. 107.-8. *Post*, *molitve* tere *bđin'je* puti *ustežu* pohotin'je. M. Sud og. 360.-1. Kad bismo pri kraju, jidarce obali, gđi oblast *nimaju* ni *more* ni *vali*. B. Vila X. 345.-6.

b.) Pridjevna riječ u predikatu upravlja se i u rodu i u broju uvijek prema najbližem subjektu: I *straže* i *čeljad* sva, ka *biše* okoli, *biše* kako *mrtva*. M. Jud. V. 205.-6. *Zloba* privelika ter svaka zla *dila* od počela svita *nisu* *taka bila*, ka su sad *nastala*. M. Dob. N. 89.-91. *Licimirstvo*, *rufijanstvo*, *laža*, *objist* tere *ljanstvo*, i *krivine* sve ostale do smrti *su* u vas *stale*. M. Sud og. 850.-3. Prvi *stan* i *mista* *zvana* su tamnosti. B. Vila XII. 944. A *prohod* i *prazi* *puni* su čemera. B. Jar. VI. 724. Tvoj *razum* i *dila* vele *su* *visoka*, kako sam vidila, *nimaju* priroka. B. Jar. IV. 357.-8. Tolika tvoja vazda pram meni *vernost* i vruće i srčane *molbe* *mogle* *nisu*. Z. Pl. XII. str. 50. Videć dake Valerij da *gora*, da *polje*, da *dubrave*, da *gvozdi*, da *planine*, da *luzi*, da *rike*, da *vrulje* *sfakojake* *jesu*. Z. Pl. XV. str. 70. Osobiti su ovi primjeri: Rebeka porodi dva sina jednokrat starjemu *biše* *vrat* i *ruke* *kosmate*. B. Jar. III. 122.-3. Da vam pićom *bude* *sito* sva *država*, *grad* i *sela*. B. Dr. 1256.-7. (Predik. prid. u sr. rodu sg.)

c.) Kod dvaju ili više subjekata različenoga roda i broja dolazi katkada uz predikat rječca *to* ili *sve*, te u takvom slučaju glagol stoji ili u sg. ili u pl.: Da evo *sve* ovoj, ča je u našoj nadi u ruci *je* tvojoj *župe, sela, gradi, polja ter livadi i stada* živine. M. Jud. II. 61.-3. *Smrt, plač bolizni* te *nisu* nesriće *to*. M. L. Pr. 363. *Nauk, časti tere bjen'je, to je* moje sad spasen'je. M. Sud og. 104.-5.

XI.

Često je u rečenici gramatički samo jedan subjekat, ali logički su upravo dva ili više njih; onaj je naime jedan subjekat vezan s drugom kojom imenicom pomoću prijedloga *s(a)*, te je po smislu i ova druga imenica subjekat. Za ruski jezik kaže o tom Буславевъ u spomenutoj knjizi ovo: „Вмѣсто союза иногда соединяются два или нѣсколько подлежащихъ совокупительнымъ предлогомъ *съ*. Тогда сказуемое ставится во множественномъ числѣ при подлежащемъ въ единственномъ числѣ: Отецъ *съ* матерью пришли. Такое согласование весьма употребительно какъ въ старинномъ и народномъ языкѣ такъ и у писателей образцовыхъ“.

U starih je čakavskih pisaca doduše sg. običniji, ali nerijetko dolazi i pl.

a.) Primjeri za sg.: Eliakim, *ki* od Jerusolima *dojde sa svimi leviti*. M. Jud. Posv. (*Judita*) *pojde s rabom* svojom Abrom. M. Ist. Jud. *Akior pribiva s njimi* u Betuliju. M. Ist. Jud. *Judita s Abrom pojde van grada*. M. Ist. Jud. *Eliakim*, pop veli *s popi pride*. M. Ist. Jud. Jer ki toko sobom grad more tvrd biti, ki *ti s tvojom vojskom ne ćeš* razoriti. M. Jud. I. 133.-4. Tuj se *razligaše sve polje s gorami* rekal bi se *oraše nebo sa zvizdami*. M. Jud. I. 277.-8. *Grom s trubljom* sa gore kad *priča* praskati. M. Jup. I. 284. A kada *ja pojdu* vanka s Abrom mojom. M. Jud. III. 353. (*Ozija*) govoriv to tako *s popovi pojde* van. M. Jud. III. 364. Centaure *pogubi Peritov s Lafiti*. M. Jud. V. 121. *Drhta ruka s nogom*. M. Jud. V. 234. Tuj pijući i *ide Judita sa svimi* vele veselimi *blag dane radosti čini*, jere *primi* dobitja milosti. M. Jud. VI. 362.-4. Jer kad *pusti* božju volju *Adam s Evom* ču nevolju. M. Spov. Kol. 339.-40. *Grom s triskom potica*. M. Jud. III. 231. *Delbora...* čast toga *s Barakom podili*. M. Jud. VI. 175. *Basilk se bušaše s murtelom* zelenom. M. Suz. 115. *Opatica* svršiv govor *s ostalimi pojde* u dvor. M. Spov. Kol. 501.-2. Gdi se *s Suletom Brač* malo ča ne *staje*. H. Rib. 722. Onada, kad *s njimi* i *Venus dojde*. L. Par. El. 79. Da 'vo *gre Derenčin s slugami* od zgara. L. Rob. 33. *S Neptunom Plankita* svif krunu na kose, posljednji kraj *hita*, svim oči zanose. B. Vila VII. 287.-8. Gdi *Klio s drugami uživa* svoju čast. B. Vila VII. 780. *S listo-*

nosom pisnik hodi. B. Vila VIII. Skaz. *To može svidočiti vojvoda s vojnicima*. B. Vila XIII. 105. *Sam Lot najde lika s svojimi hćerami*. B. Jar. II. 266. *Petar se odpravi, u grad se zavrati, s Pavlom se pozdravi*, našad ga prid vrati. B. Jar. VI. 531.-2. *Vrag s Hudobom jimi sinof: Zlo, Gnjiš. Trud*. Z. Pl. V. str. 16. *Dijana božica... s vilami... toti dojde*. Z. Pl. X. str. 44. *I koli sam silan s mojom državom ja*. M. Jud. I. 76. *Sad vesela dosti sa mnom pij i blaguj i s ovimi gosti obilno se počtuj*. M. Jud. V. 83.-4. *S toga je izgubil Adam s Evom milost ku je najpri imil*, svih vrgši u žalost. M. Jud. V. 99.-100. *Sa jedinim bratom banova kći mala u stanu bogatom za ocem ostala*. L. Rob. 1.-2. *Tako da s lisicom pravi bi zec predal*, vezena iglicom hrta da bi gledal. L. Mil. Kor. 143.-4. *Sam tako hoti' si jedino sa ljubom*. B. Jar. I. 104.

b.) U istoj je rečenici glagol u pl.: *Moć sa hitri dili njih ti ne oremogu*. M. Jud. II. 308. *Ozija s popi pohvališe* karanje Juditino. M. Tum. Jud. III. 341. *Dilja njih ne haja Adam bogu služiti*, i za to iz raja izagnan ja tužit; i s *Evom* u družbu kad voće *grizoše* a zakon i službu božju *pritrgoše*. M. Pok. Kor. 99.-102. *O me se razbiju gorčina sa tugom*. L. Rob. 323. *I ja s njim poblagovašiši život pokripismo*. Z. Pl. VI. str. 17. *Da već još ovo je, da Palas s Dijanom ispustiše* sfoje sfe časti nad ovom, i *kripost s umičtvom* pake došadši k njoj sfe milosti nad njom spustivši *daše* joj. Z. Pl. VI. str. 26. *Ja Sladmilom na odar legosmo*. Z. Pl. VII. str. 28. *Budući Sokolar jednu noć s Jagicom* u ljubavi i milu govoru već neg u snu *prošli*. Z. Pl. IX. str. 39. *Trikruna božija ptica oral z zmajem* misecom okrunjenim *zaratili* su se. Z. Pl. XXIV. str. 95.

c.) U istoj je rečenici sg., a u daljnoj (ili daljnima) pl.: *Ona svojim pojde* u Jerusolim; *pokloniše* se u tempal, dare *prikazaše* i tuj se tri misece veselivši domom se *vrnuše*. M. Istor. Jud. *Ona svojim pojde* u Jerusolim; u tempal se *pokloniši* s vesel'jem se *vrnu*. M. Istor. Jud. Ovdje se *ima* ustati *cesar* sa svom *družbom*, i *pojdu* k idolom i ondi došavši *klanjaju* i *poklone* se i... molitvu *učine*. H. Lovr. izm. 124.-5. (*Mojžes...*) s *Aronom* pak *sede* ki biše redofnik, da zakon *narede* i svojim ranam lik. B. Jar. III. 207.-8. *Osipa* da moli s *Marijom* prijam skut, da *biže* od toli Ejipta držeć put. B. Jar. VI. 103.-4. *Samo osta* sa mnom trud muka i žalost, i *tuga z gorčinom*, ke *skončaju* mladost. Z. Pl. II. str. 8. *Ta dakle Asel* budući *jednolitan s Marcelom...* ... jednako se *gojahu* i ditijski *ljubljahu*. Z. Pl. XI. str.46.

XII.

a.) Ako je u predikatu imenica, koja znači čeljad, te ima za m. i ž. rod posebne oblike (t. zv. „mobile“), to se njen rod upravlja

prema rodu subjekta: *Troja* će dobiti i ostat *gospoja*. L. Par. El. 426. *Vila...* (Napla)... reče: Znaj da sam *ja gospodarica* ...i... iz daleče *bližika* tvoja. Z. Pl. II. str. 7.

b.) Ako li imenica u predikatu znači što neživo, to se ona redovno ne može slagati sa subjektom u rodu, jer ima samo jedan oblik (bilo kojega roda): Biserna *kruna* mi *s'*, reče, *bil*, *strila* zlatoperna, kud si god hodil. M. Jud. I. 151.-2. Samo j' *bog* svemogi, ki je sva *istina*. M. Dob. N. 71.

Bilješka. Kad se dvije imenice poređuju jedna s drugom, zanimljivo je, da se one često razlikuju u broju, a upravo bismo očekivali, da će se one u tome slagati. Na pr.: *Centauri...* legoše kako *vol*. M. Jud. V. 127. *Stahu* (*dva starca*) kako no *lav* košutu kad preži. M. Suz. 187. Ma *lila*... kakono *ružica* sada procvitaju. M. M. Js. 113. O *ki* biste na svit *tisl* — kako *dite*. M. Sud og. 560.

c.) Kad se imenica u predikatu razlikuje od subjekta rodom ili brojem ili jednim i drugim, glagol se upravlja sad prema subjektu, sad prema predikat. imenici.

α.) *Sirtj* tere *pes* zovu se *zvizde* nike. M. Tum. Jud. III. 278. *Gog*, *Magog*, to su *imena* židovska. M. Tum. Jud. II. 327. *Lacid*, *Krisip* i *Arceslav*: to su *bili naučeni filozofi*. M. Tum. Jud. V. 131. *Hipolita* i *Pantazileja* *jesu bile poglavice* od Amazoni. M. Tum. Jud. VI. 203. *Trabulja* i *skupost* dva su protivna *zla*. M. Kato 239. *Saki* *jest bio narod* u Persiju. M. Tum. Jud. V. 128. *Strah* veći nego pak *potriba* *jest bi'a*. Z. Par. El. 388. Jer vladafcu nebeskomu *grih* nijedan jini *ni tuko kuko nesaznan'je mrsko*. Z. Pl. IV. str. 15. Jere *smo* u sfemu *strote ostale* (*pastiri*). Z. Pl. XXII. str. 91.

β.) I *dub* ta ime prija... i *jela* *zvan jest*. Z. Pl. X. str. 44. *Očučen'ja* naša, s kih čudna množ gine, nedajmo da *paša* *budu* ke taščine. H. Rib. 1573.-4. *Crikve* češ još vidit iznutra ter izvan tač lipe, da češ rit: pravo su božji *stan*. Z. Par. El. 125.-6. A drugomu od plamika živa *munja* *bihu oči*. B. Vila IX. 361.-2. *Suze* i *uzdasi* su *žir*. Z. Pl. VI. str. 18. *Ljudi* vridna broja, kojih glas mukal ni, vasda *družba* tvoja *bili su* po sve dni. H. Rib. 797.-8.

XIII.

a.) Kad uz dvije ili više imenica istoga roda i broja dolazi jedan atribut (t. j. taj se atribut uistinu proteže na sve te imenice), to i on stoji u onom rodu i broju, u kojem su i te imenice: Ja blagosloviti hoću *tvoj hip* i *čas*. M. M. Js. 353. Da od nas odnese *svaki skuk* i *oboj*. M. Gl. Dom. 31. Pri će gorak bit med, *sladak jad* i *nalip vruč*

snig, mraz i led i oči steći slip. M. Od. Lj. 3.-4. *An'eta, Alujža* ostavi *takmena*. B. An'j. Just. 161. Ki poni *toku vlast i silu* imiše M. Jud. I. 33. Ča more doma i van *oblast i jakost ma*. M. Jud. I. 75. Da bude jimati *svaku čast i milost*. M. Jud. IV. 196. Da po njoj upravljam *rič i pisan moju*. M. Suz. 4. Uklon'se — *svake praznosti i još jutunije*. M. Kato 310. Ne žel' mnogu dotu, ni gizdu ni lipost, ner samo *dobrotu žensku tere kripost*. M. L. Pr. 351.-2. U *tokoj nevolji i bolizni tvojoj*. M. M. Js. 216. *Tuju kćer i ženu* želiti još nemoj. M. 10 zap. 13. S Turci da puščaju *krstjansku veru i čud*. M. Tuž. Hj. 83. Onako ukaž' njim *moć i jakost tvoju*. M. Sup. Tur. 103. Li misleći da je taščina *svaka gizda tere huna*. M. Spov. Kol. 159.-60. Bogu *hvali* budi i *dika i slava* u svakomu sudi *dostojna i prava*. M. L. Pr. 367.-8. I sliš svih ča t' poju u pisneh na miru, za *dobrotu tvoju i kripost i viru*. H. Fr. Hekt. 23.-4. *Karlovica, Lika* gora trgovine vazda *puna*. B. Dr. 2509.-10. *Moja vlast i hrabrost*. Z. Pl. XII. str. 54. Jini uzrok ni neg ljubaf... ali *nesrčca i smrt nemila*. Z. Pl. XVII. str. 76. Govoren'je protiv *zalihu žrtju i pitju*. M. Tum. Jud. V. 95. Spomen' se od *takoga življen'ja i stan'ja*. M. Kato 71. *Sve koliko srebro i zlato*. M. Bern. 416.

b.) Ako su imenice različnoga roda ili broja, to se rod i broj zajedničkog atributa upravlja prema najbližoj imenici.

α.) Zajednički atribut stoji ispred svih imenica: *Zgubi svoj glas i čast* kada ga razbiše. M. Jud. I. 34. Ali *našu hrabrost* ni *sile* ne znaju. M. Jud. II. 222. Jer je po svem sviti *glas tvoje hrabrosti, smin'ja, sile, svisti* i svake mudrosti. M. Jud. VI. 251.-2. *Dobri mir, jedinstvo*... k nebu gori dviže. M. Dob. N. 242. Proteci *sve selo i vrhe i polja*. M. Dob. N. 298. Razlike pjesni o Isusu, *njegovu začetju, mucu i uskrsnutju*. M., naslov. (Ti si...) *naša brana i ščit*. M. Gl. D. 22. ...Ako ćeš *blaženu slast* imit i *pokoj*. M. 10 zap. 14. Tere da primaju *tursku veru i blud*. M. Tuž. Hj. 84. U kraljestvo, gdi je svitlost, gdi je *svako dobro i milost*. M. Sud og. 1054.-5. Oda *svoga blaga i slave* poni sobom kus postave. M. Bern. 157.-8. O preslatko me rojen'je, *tva sam mati i stvoren'je*. M. Bern. dod. 99.-100. Nikomu (bog) *drugi dar i milost* poskiti. H. Rib. 1334. I da želim *tvoj napridak i počten'je i čast*. H. Pis. M. Pel.) S česa bili ja *mnogu slast* ćutil i *pokoj*. H. M. Kaluj. 144. Tada biše ćut *Vlaskovo ime* slut, *umijn'je i snagu*. L. Rob. 338. Biše se razvilo jazika svitom svim, *svaki grad i selo* govoreć sve jednim. B. Vila VII. 563. Človik mlad zabludi na vrime zaisto, vred opet požudi *rodni grad i misto*. B. Vila VII. 734.-5. Biše *mnogi sir i vuna*. B. Dr. 777. U koga još *star otac i majka*...

biše. Z. Pl. VII. str. 28. *Poštovana bratjo i sinci*. Z. Pl. IX. str. 37. Ka zla kob me na te navede, vilo za *moju difnu slobod i mir* posiliti. Z. Pl. XII. str. 50. Smili se na *moj tolik plač i skrušen'je*. Herkule moj. Z. Pl. XVIII. str. 82. I *sva mista ona zauja i grade*. M. Jud. II.-8. Od svita *sve strane, gradi*, tere *sela vazdi* ima strane (t. j. zavidost). M. Dob. N. 141.-2. *Svilni traci i vričica*. M. Spov. kol. 389. Pognani su u muke pakla, gdi su *guste tmine i magla*. M. Sud og. 1009.-10. *Tvoji pinezi, zemlje i hiže*, cića kojih plač se stiže. M. Bern. 137.-8. Kojom se (milošću) vladaju *svi gradl i sela*. H. Rib. 1614. To ti nam *duzi dni* donose i *lita*. H. Nik. Nalj. 60. Znajuci *sfa mista i vode*, od kih pripovidali bihu Z. Pl. XI. str. 48. *Gorski lozi i vile* ostaviše gore. Z. Pl. XVI. str. 73. *Ču ne jine razlike zvizde i znamen*. Z. Pl. XVIII. str. 82. *Svi uzli i zamke...* vidih. Z. Pl. XIX. str. 83. Tad... ukaza mi i *jini razliki kašteli i polače i sela*. Z. Pl. XXI. str. 88.

β.) Atribut stoji iza prve imenice: ... *Zemlju tuj* ostaviv i *mora* hod' ovdí gospoduj. M. Jud. IV. 307.-8. Smalit će *razbor svoj* i jošće *iman'je*. M. Jud. V. 151. A to *darom tvojim*, bože, ter *milostju* M. Suz. 53. *Posluh tvoj i kripost* životu momu da, M. Suz. 492. Cića *zlobe naše* i grihov *brimena*. M. Dob. N. 119. Jer za *svetost tvoju* tere *ponižen'je*, da ti milost svoju. M. Uzv. gost. 11.-2. Prignuše te tve mlobščine na *blud svaki i taščine*. M. Bern. 253.-4. Požgat su pritili *sela naša i stane*. M. Jud. VI. 295. Iščeš poznati *dila ma* tere čud. M. Panuc. 67.

γ.) Atribut stoji iza svih imenica: Ziat *ščit i sulicu njegovu* noseći. M. Jud. I. 191. *Ufan'je* i *nada naša*. M. Jud. II. 185. *Večeru* i *jistvo* obilo napravi. M. Jud. III. 95. ... A kako će jati ov grad a nimati *škodu* ni *trut velik*. M. Jud. IV. 183. Hvale *lipost* i *ranum Juditin*. M. Jud. IV. 303. Hvala *smin'ja* i *hrabrosti Juditine*. M. Tum. Jud. VI. 169. *Zakona* ni *lezi* ne biše *nike* u njih. M. Suz. 278. Kad ne moreš znati *dan, uru* ni *hip taj*, kad će te zazvati. M. Dob. N. 343.-4. *Nepravda* me straši i *grih moj*. M. Dob. N. 757. Ča se oholimo, pokle *dan* ni *uru* ...nimamo *siguru*. M. Dob. N. 801.-2. Bolizan pritišće *kip* i *dušu moju*. M. Lip. Pr. 135. Po *nebi* i *zemlji svoj* svitlost tvoja prosin'. M. Us. Is. 60. Poni *otci bratjo moja*, zatvorite usta svoja M. Sud. og. 19.-20. A to od jedne *duše* i *tila osujena* na zla dila M. Bern. 13.-14. Da sasvim nasiti *dušu* i *život moj*. H. Hier. Brt. 20. *Grlo* i *lice* i *vrat* imaš *bilji*. L. Rob. 423. *Strah* videć prid sobom i *sumnju veliku*. B. Vila XII. 1350. *Razum* i *pamet ma* slavit će tvu lipost. Z. Pl. VI. str. 23. *Plod* i *utrobu majčinu* blagoslovi. Z. Pl. XI. str. 46. *Basel* i *murtela* na prozorih... *usajena*... goje se. Z. Pl. XI. str. 48. ...Di-jana tolikoj, vrgla j' *stril* i *luk svoj*. Z. Pl. XVI. str. 74. Jabuke ke

na krilih od vil vidiš znam da znaš da *sloge* i *pisma* od pisac *rečena* izkažuju. Z. Pl. XX. str. 87. Z naše bo *pravdu* i *sud* i *zakone tvoje*. M. Suz. 57. *Ceprisi* ter *borje* ter *vrbe zelene*. M. Suz. 93. *Zlobe* i *grihov tvojih* brime trpio sam dugo vrime. M. Bern. 685.-6.

c.) Veoma se rijetko zajednički atribut upravlja prema imenici, koja je prva po redu, a nije mu najbliža: Širok *put* i *polje* prid vrati mnogo *lip*. B. Jar. VI. 729. Vijahu se pak mirisna *zel'ja* i *cviti* u narednih mistih *položena*. Z. Pl. XX. str. 85.

d.) Češće se atribut pred svakom imenicom ponavlja, da se tako bolje istakne njegovo protezanje na svaku od tih imenica. Ojme! zgubih skori *mu hranu moj trud* vas. M. Jud. II. 44. (Slatkost) ku no *tvoja lipost* i *tvoja vera* ta, *posluh tvoj* i *kripost životu momu* da. M. Suz. 491.-2. Za ki poni uzrok *tu t' muku* stvoriše, *ta trud* toli žestok? M. Muka Is. 35.-6. Da plače, da bisni za *tvojom prijazni*, za *tvojom ljubezni*, Isuse prikrasni. M. Ver. od Kr. 25.-6. *Tej sile* i *tuj moć* razbil tada tko bi? M. Sup. Tur. 119. Još nici *lipe glave*, *lipa rila* i *nosa*. M. An. Sat. 41.-2. Ča tj' prudi *moć tvoja*, ča li *raskoša tva.* M. Pok. i Kor. 72. Ubozi mole *svetomu Nikuli* i *svetomu Francisku*. M. Sud og. izm. 219. i 20. Li konac bi bil kad godi *našoj mucu* i *našoj škodi*. M. Sud og. 446.-7. *Vaše ožure*, *vaša skupost*, svu oslipi u vas mudrost. M. Sud og. 832.-3. Meni *gorke noći*, meni su *gorci dni*. L. Rob. 116.

e.) Atribut, koji se proteže na dvije ili više imenica različenoga roda u sg., dolazi katkada u pl. (m. roda): I hoti pak do tom *Adama* i *ženu* iz raja s sramotom *gole* da izrenu. L. Rob. 519.-20. *Misec* i *zvizda danica zadruženi* zagrlif se skupa stahu. Z. Pl. XI. str. 47. Ako dolazi više atributa a jedna imenica, koja se dakako mora uza svaki atribut napose pomisliti, to ona u starih čakavskih pisaca kao i upće u našem jeziku dolazi n sg. Poznato je, da u ruskom jeziku u takvom slučaju imenica uvijek stoji u pl. Isus hodi učeć po *zemlju žudijsku* da spase svih hoteć, i po *galilijsku*. M. Nas. Is. 249.-50. *Človik* će svak umrit: *star*, *mlad*, *ubog*, *bogat*. M. 7 sm. gr. 29. Sveti Mihovil vidi mudroga Salamuna, gdi stoji na sudi meu *livom* i *desnom stranom*. M. Sud og. izm. 121.-2. *Jednomu* i *drugomu* da svako rojen'je *roditelju* svomu pridaje počten'je. H. Rib. 1557.-8.

XIV.

a.) Imenica kao apozicija slaže se imenicom, kojoj je apozicija, uvijek u padežu, a u rodu (i broju) samo onda, ako ona označuje živo biće te ima posebne oblike za m. i za ž. rod:

Eto k nam gre *Judita, gospoja*, ma visoko počtovaña. M. Jud. Posv. Milostivoga *gospodina*, našega *Isukrsta*. M. Jud. Posv. *Nabukodonor, kralj* od Babilonije i od Asirije. M. Jud. Ist. *Ozija, knez* od grada moli ih, da bi čekali. M. Jud. Ist. *Otpusti zlu volju i rabi Juditi* pomози. M. Jud. IV. 15. *Judit, hći* Merara. M. Jud. VI. 309. *Bersaba, žena* Urije. M. Tum. Jud. IV. 121. *Asuer, kralj* od Persije *kraljicu Vastu* pusti. M. Tum. Jud. IV. 129. Tužeći grih veli još s *ocem Adamom* kojim nas utuli i s *materju Evom*. M. od zač. Is. 23.-4. Jer htihu uhvatiti *Iliju proroka*. M. Sup. Tur. 110. *Opatica gospa Bona*. M. Spov. kol. 1. Da se ne hti umoliti slatki sinko tvomu *Ivanu, učeníku* izabranu. M. Bern. 580.-2. Jer samo dobrohtin'je po zapovidi *Dijane božice* meu njimi općaše. Z. Pl. X. str. 43. Budući ... ja ... *didu* jimenom *primorcu* poštovanomu *pastiru* pošal, i s njim za trpezom budući, od jednoga *netja* njegova jimenom *Dražnika* sina *vile primorke* i od drugoga *sina Prislafke* jimenom *Novaka sestre Zatonove* a *brata Sokolarova* i od vil dvih ča se zgodilo biše tako prafljaše. Z. Pl. X. str. 41. *Protej, bog* morski. Z. Pl. X. str. 46.

b.) Ako imenica u apoziciji znači što neživo i ima samo jedan oblik (bilo kojega roda), to se ona ne može slagati s imenicom, kojoj je apozicija :

Razum ga susrite, *kruna* od razloga. M. L. Pr. 3. Hajmeh tvoja *dika*, tvoj *sinak* uljudan na zemlju .... pade. M. M. Is. 136.

c.) Kad se apozicija odnosi na dvije ili više imenica, stoji ona u pl.: *Popom* govoreći *Abriu* i *Karmu* *dvim*. M. Jud. III. 285. Pri tihom Dunaju, tamo gdi no *Sava rike* s hajaju za jedno i *Drava*. L. Rob. 267.-8. (Dica) naranče nadiju *mirisnimi zel'ji* : *mažuranom, rusmarinom, rutom*. M. Jud. Posv. Daše rasčinjen'je ... *Eveju* i *Amoreju kraljem*. M. Jud. II. 228. Dijaše dake, da *Dražnik* i *Novak* budući *bližike* i *jednolitci* ... jedan drugoga ljubljaše. Z. Pl. X. str. 42. Za to ona ... za sminimi *zviri* sfojimi *drzim* *hrtom* i *ogarom* čestokrat grediše. Z. Pl. XII. str. 49.

Veoma rijetko stoji apozicija u ovakvom slučaju u sg.:

U pristol na nebi *bog Venus* i *Ljubaf* stećaše u sebi pak prizvaše *Naraf*. Z. Pl. XI str. 25.

d.) Relativna se (i lična) zamjenica kod geografičkih imena slaže u rodu s njihovom apozicijom :

Betulija grad, ki najpri podstupi. M. Jud. III. 32. Kako no i *Troja* slafni *grad ki* pade. B. Vila I. 304. A kada se gradit poče *Vrhovnica grad* na vrhu, prija neg *mu* daše vrhu, križ staviše svrhu ploče. B. Dr. 2341.-2.

XV.

(Cf. II. a, α, III. c, d, IV).

Kako su se stari čakavski pisci malo trudili oko toga, da im jezik bude pravilan, vidi se najbolje kod upotrebe zamjenica. Oni često bez ikakova reda i zakona kongruiraju zamjenice sad ovako sad onako, ponajviše metru za volju. U glavnome se neka pravila ipak mogu postaviti.

Kad se relativna (ili lična) zamjenica odnosi na dvije ili više imenica (bile one istoga ili različnog roda i broja), upravlja se njen rod i broj prema najbližoj (t. j. posljednjoj) od tih imenica. Padež je dakako onaj, što ga ište konstrukcija rečenice, u kojoj dolazi zamjenica:

... Jel umrla tuj čast i doprla *tamnost i grdinja*, ka je oto svrzla, da je vitez svinja. M. Jud. V. 190.-2. Gdi su *majke* naše, kamo l' *otci* biše, *ki* nas na svit daše. M. Dob. N. 415.-6. Ne pomisli za to, da te ča otkupi, ni *srebro*, ni *zlatu*, koje se nakupi. M. Dob. N. 461.-2. *Tovariša* imit tere, prijatelja *ki* no će t' viran bit, ako ti je želja. M. Kato 449.-50. Na *smrt* ga poslati, na *raspetje*, na *boj*, u *kom* zna skončati da hoće život svoj. M. M. Is. 245.-6. Družba će tva biti *zmije*, *vuci*, *lavi*, *ki* će te daviti, jer se zla ne ostavi. M. Gov. od os. 75.-6. Inako t' ne ostaju *gradi* tere *mista*, ka no opušćaju, plinujuć sva lita. M. Sup. Tur. 39.-40. *Misli*, *riči* tere *dila*, ka je koja učinila. M. Spov. kol. 39.-40. *Sestre* i *bratjo* bogu mila, *ki* ste došli vidit dila. M. Sud. og. 992.-3. Da su *vrata* i *ponistre*, po *ke* k duši smrt uhodi. M. Spov. kol. 162. Bila bi stvar vele duga pobrojati *ljubav* i *milošću*, koju prijasmo. H. Pis. M. Pelegr.

Kako je prikrla Rodiotski otok čudna *moć* i *sila*, ku poda vas istok. L. Jer. Mar. 153.-4. *Zlatu* i drag *kami* mogu razamčati da *ga* već ni s nami, gusari ter tati. L. Mil. Kor. 11.-2. Prem' najde priliku ka mu se pristoji, *sklad*, *vrstu* i *sliku* ka bana dostoji. B. An'j. J. 147.-8. Prokleh *vrime* i *namiru*, ka me učer na nj namiri. B. Vila IX. 449.-50. Al' je to tva *srića*, al' božja *odluka*, al' *pamet* umića, ka te k njim ponuka. B. Os. Iv. 5.-6. Pokle sudac svit osudi radi griha *oholosti*, *bluda*, *sržbe*, *lakomosti*, ka općaše meu ljudi. B. Jar. I. 378.-81. Izgubi moć i vlast Žudijski narod vas za *himbu* i *propast*, ku jima do danas. B. Jar. IV. 450.-1. Tva *vojska* i *gusa*, koju ti dovede, dobroga Isusa vezana povede. B. Jar. VI. 289.-90. Prem da su razlike i *puti* i *staze*, male i velike, *ke* u raj ulaze. B. Jar. VI. 973.-4. Vidiš da po grčknoj zemlji ni *gore*, ni *vrha*, ni *rike*, ni *vrulje*, ni *školja*, ni *duba*, ni napokom *grma*, od *koga* budi da veći dil lažući... pisci... reše. Z. Pl.

Posv. *Trud i jad, ki sam sal.* Z. Pl. VI. str. 36. I čudne jine razlike *zvizde i zlameni, ki je potribno znati.* Z. Pl. XVIII. str. 82. Sfi *uzli i zamke, ke okol srca moga bihu odrišene* vidih. Z. Pl. XIX. str. 83.

Izuzetak je ovaj primjer :

Nije na njem *vlas ni dlaka, ki ne gleda k časti gori.* B. Vila VIII. 617.-8.

Osobiti je ovaj primjer :

Davajte joj prvi dil *jistve i kruha, ki se meni mrvli, ka se meni kuha.* M. Jud. V. 7.-8.

b.) Ako dolaze dvije ili više imenica u sg. to zamjenica, koja se na sve njih odnosi, stoji u pl. Ako su sve imenice istoga roda, onda je i zamjenica u tome rodu, a ako su različenoga roda, zamjenica je u m. rodu : Poznati ćeš ča sam, *Karmele i Libam, Cedar,* pridavši k *vam* Damask. M. Jud. I. 69.-70. *Sema i Jafeta* blagoslovi, *ki ga pokriše.* M. Tum. Jud. V. 101. Jer da t' se svit ne podloži, al ti blago sve ne loži ; sve *vladanje i sve blago, cič kih* leži telo nago. M. Bern. 41.-4. Vino život shusti *Lacida i Krispa,* mudrost od *njih* usti zacrni taj sipa. M. Jud. V. 129.-30. Jer ako *vas* štujem *mala i velika,* nikoga ne psujem. M. M. Is. 449. Nukajuć svakoga da se ne lini *speč slaba i jakoga kih* vidi zaman steć. H. Gr. Lovr. 135.-6. *Srce i jazik* dim, jer dokle se žive, *oni* se ljudem svim najveće protive. H. M. Kaluj. 119.-20. Ča j' *vira* velika, *ljubaf i ufanje, kih* nisi obika', nisi maril za *nje.* B. Jar. II. 77, 79. Toliko *Sodoma* koko i *Gomora,* ne osta *im* doma ni hiže ni dvora. B. Jar. II. 255.-6. *Ivan, Matij, Luka, ki* čudesa pišu. B. Jar. VI. 211. Eto *Škafa i Černota, koji* spravni stoje oba. B. Dr. 2961.-2. Samo osta sa mnom *trud muka i žalost, i tuga z gorčinom, ke* skončaju mladost. Z. Pl. II. str. 8. Jimi s njom dva sina : *Vraga i Djafla,* čere dvi : *Hudobu i Nepodobu, ki* pak... pojam se, *Vrag s Hudobom...* Z. Pl. V. str. 16. A sad molim *vas, Slafgore* i ti *Dvorko* one pismi uzpojte. Z. Pl. XVI. str. 72. *Cerere i Bako* gdi se sad nahode, *ki* vazda na svako vesel'je dohode. B. Vila VII. 315.-6. I *otac i mati, ki* budu uzrok njim, razlog te pridati. B. Vila XII. 974.-5. Tote biše *trud i želja, ki* me rvat ne pristaju. B. Dr. 952.-3., 1024.-5. I budući večkrat *Prislafka* sina *Novaka* i netja *Dražnika* smrtju Sokolarovom strašila, a to da se ljubezni varuju, *oni* dake veći dil *u* lovi daše se. Z. Pl. X. str. 42.

c.) Ovdje ću navesti nekoliko osobitih primjera kongruencije rel. zamjenice :

α.) Rel. zamjenica odnosi se na imenicu u pl., a ona sama stoji u sg.: I pri nere umreš, on čin' da *d la, ko* godir stvorit napreš, *glas*

dvignut visoko i prostrt široko po svitu bude znan, M. Jud. III. 363.-5. *Grišnike* utiši *ki* vrmena dosti, od kada *sazriši živi* u tamnosti. B. Jar. VI. 41.-2. Ovamo se može uvrstiti i ovaj primj.: Mogal bih ti... pokazat... ne *jednoga* da *sto* *ku* dobru (ženu) izgubiv, na svitu *živiše* ter se opet ženiv još bolju *imiše*. M. L. Pr. 356.-8.

β.) Relativna se zamjenica odnosi na zbirnu imenicu *drevje* i stoji u pl.: Totu bo rastiše svake vrsti *drevje*, pod *kimi* sin biše. M. Suz. 91.-2.

γ.) Relativna se zamjenica odnosi na imenicu sr. roda *ditetce* te stoji u m. rodu (jer ta imenica upravo znači m. čeljade, t. j. Isusa): Ništar ne postoje, *ait tce* nadahnu, *ki* srid puka stoje, besidu iskahnu. M. Suz. 533.-4.

U primjeru: I taj put moj... Hrvatom i vašoj *milosti*, *ki* znam da dobar baščinac i Hrvatini poštovan jest, poklanjam. Z. Pl. Posv., relativna se zamjenica odnosi na imenicu ž. roda, a sama stoji u m. rodu, opet zbog toga, što riječ *milost* znači upravo muško čeljade (t. j. Mat. Matijevića).

b.) Pogriješke su valjada ovi primjeri: U daleče *strane* brzo nas zaprati, iz *koga* (!) nigdare nitkor se ne vrati. M. D. N. 363.-4. Ča jur *luk* i *strile* na vilo ne slomiš *ki* (!) *su* me *ranile* (!) na smrti kako viš. B. Vila XI. 399.-400.

d.) Upitna zamjenica kao subjekat slaže se s imenskim predikatom u rodu, broju i padežu: *Ki* si *prorok* da rit umiš, Akiore. M. 15. *Ka* sam *ja*, da brz mniš, Judit odgovori. M. Jud. V. 53. *Ki* su *moji opori* da hizat uz ostan mogu. M. Jud. 55. *Ki* su taki *zubi*... M. 147. *Ki* grad to ni imal al *ko* na svit *misto*? M. L. Pr. 258. Jud. V. *Ku* bolizan prime moj kip?. M. M. Is. 378. *Ka* je toj *kraljica*? M. Uzv. *Ka* je *hinba* i *nepravda*? M. Bern. 147. Pomisli sfak, *ka* nje *žalost* i tuga bihu. Z. Pl. X. str. 45. *Kolik* je da znaju u njih uzdan'ja *hin*. M. Jud. IV. 31. Sinko gledaj biči moji, *koliki* su *prudi* tvoji. M. S. og. 88.-9. *Koliko* je *zlo* žrtje i opitje. M. Jud. Ist. Upitna se zamjenica (*t*)*ko*, ča dakako ne mijenja nego i za sg. i za pl. dolazi u tom obliku: *Tko* je, riše ov. pas *ki* vo mni da neće... M. Jud. II. 315. *Tko* ste da ćete moć božju iskusiti. M. Jud. III. 289. Ukaza mi i ča *vlašću* bihu,... i *ko* je vela *medvidica* i mali *medvidić* i *zmaj* *ko* je i veliki bivolj. Z. Pl. XXIII. str. 82. Ča t' *jime*, rekoše, pravi nam. M. Jud. IV. 172. Ča *parke* *jesu* hoti poviditi. Z. Pl. XVIII. str. 81.

e.) Pokazna se zamjenica također katkada slaže s imen. predikatom: *Taj* t' je *konac* lakomije. M. Spov. Kol. 109. *Takov* je bogu *drag*. M. Dob. N. 113., ali je mnogo običnije, da ona stoji u sr. bez obzira na broj imen. predikata: *Tko* *su*, reče, *ovoj* *ki* po vrsih

hode. M. Jud. II. 218. A sada *ovo* je stvar, ku ti ja velim. M. Jud. I. 155. *Ovo* biše Bersaba... *Ovo* je Suzana... *Ovo* je bila Tamar... *Ovo* je bila Dalila... *Ovo* je Dijana... *Ovo* je Polidektes... *Ovo* je Hekuba... *Ovo* je bila Semiramis... *Ovo* je bila Atlanta... *Ovoj* su tri... M. Tum. Jud. *Ovo* je bio učenik Eližeja proroka. M. Sur. bilj. *To* mi je jad vekši. Dob. N. 145. *To* li je moj pokoj? M. M. Js. 197.

Bilješka. U primjerima: Ni strane ni *mista* kraljestva me krune od pakla nečista *ke* nisu jur *pune*. B. Vila XIII. 49.-50. Prvi dar *telesa*, *ke* se u tebi hrane. B. Rabu gr. 33. vidimo pojav, koji i danas postoji kod mnogih čakavaca. Kad naime imenica sr. roda stoji u pl., atributivni pridjev stoji uz nju u ž. rodu (pl.), a tako i rel. zamjenica, koja se na nju odnosi. Inače na taj pojav kod starih čakavskih pisaca nijesam nigdje naišao osim na jednom mjestu u Marulića: Jest mnoga teškoća, *iman'ja* sve zgubit. M. Kato. 533.

XVI.

a.) Kad je u rečenici subjekat riječ *svaki*, glagol obično dolazi u sg., — dakle gram. kongruencija: Prid njimi vojvode, oružjem ter zlatom *svaki* se *svitljaše*. M. Jud. I. 187. *Svaki* ih strah *jima*, gledat ga u lice. M. Jud. II. 229. Kud se obratiše, hode meju vojskom, svim oči zaniše, *svaki* *zrča* za njom. M. Jud. IV. 199.-200. Tako *svaki* *dojde* šiju nakrcavši, i u gradu *projde*. M. Jud. VI. 117.-8. Svi jure mučahu, *svak* na stan *otide*. M. Jud. VI. 424. *Svak* joj se *čudjaše* govore: krasnije od nje da ne *znaše*... M. Suz. 29.-30. *Svaki* njih *umiše* ča u njem živiše, pokrit i tajiti. M. Suz. 176.-7. *Svak* od njih *cviljaše*. M. Suz. 512. *Svak* jim se *klanjaše* i bogat i ubog. M. D. N. 377. Tad ja okusivši *svaki* se *začudi*. H. Rib. 239. *Svaki* vaju sada se *nauči*. H. Rib. 369. *Svaki* vas *kazaše* ne vele umiti. H. Rib. 1492. Putnici, pastiri, mišćani, vitezi, *svaki* ga *zamiri* ostrimi železi. B. Vila VI. 31.-2. (Vojnici) imaju zastave z biligom na sridi, od svilne postave, *svak* svoju da *slidi*. B. Vila VI. 295.-6. *Svaki* je on čas pri svojoj zastavi. B. Vila VI. 298. *Svaka* već neg jela ispravan kip *jima*. B. Vila VI. 673. I vi ste, znam, bozi, kaže vam obličaj, *svaki* vas *pomoz*i, ča vam je običaj. B. Vila VII. 503.-4. Gdi sprida i zada plazeće gujine, *svaka* se *izbada* da otrov *prokine*. B. Vila XI. 49.-50. *Svaki* njih od mene *ufaše* pošten dar. B. Vila XII. 1384. A vi, ki ste puni uma i svisti, *svaki* svojim moj mal razum *namisti*. B. Jar. Predg. 55.-6. Elementi u to doba, ki za jedno stali bihu, put vazeše kud hotihu *pojde* stati *svak* osoba. B. Jar. Predg. 107.-10. Malo dan ispuni narod prez ljubavi, *zvak* svoga *okruni* idola i *slavi*. B. Jar. II. 219.-20.

Ta gospoda ljubezniva činiše me plav na kući, ter mi *svaki hodi* s liva. B. Dr. 97., 100.-1. Svih gospodom mogoh zvati, jer ustafši *svak* me *moli*. B. Dr. 142.-3. *Svak* mi od njih rukom *mahnu*. B. Dr. 259. *Svaki ima* pravu želju da počasti mene gosta. B. Dr. 793.-4. Devet vladik navedoše, *svaki* svoju *pozakoni*. B. Dr. 2393.-4 Pokupiše podložnike pod zapovid i pod rotu da *svak nosi* na rabotu tralje gvozdje i motike. B. Dr. 2468.-71. I *sfak* razmi ona nemila *milovaše* me. Z. Pl. I. str. 6. Redom uz vruljicu sedši *sfaki* ča krme *imiše*, ljubveno položivši... Z. Pl. VI. str. 17. I more biti da mnogi od nas se domišljahu; ništar manje *sfaki* muče *staše*. Z. Pl. VI str. 19. Tad k vrulji. . živine prignafši ...*sfaki* sfoje *napajaše*. Z. Pl. VI. str. 27. Ljubko se i milo zagrlif i poljubif *sfaki* u svoju stranu *otide*. Z. Pl. X. str. 44. *Sfaki* od vas *rekal* je ono, ča... prilično je. Z. Pl. XIII. str. 59. Ka skaljenica pake od sedam devojak... podržana biše, i *sfaka* (cicami) vodu po perivoju *pušćaše*. Z. Pl. XX. str. 86.

b.) Ali nerijetko dolazi uz *svaki* glagol u pl.

α.) U istoj rečenici:

Slišavši to stani vitezi ... *svaki* svu kapinu sa glave *snimiše* ter pad na kolinu dvorno *zahvališe*, hvala tebi, *riše*. M. Jud. I. 126.-9. Jur poni *svaki* nas nju *htijmo* sliditi M. Jud. VI. 257. Ki no bihu gosti, *svak* k svojim *idoše*; za prvo *pojdoše* Juditu združiti, od nje *odidoše* *čtovani* i *siti*. M. Jud. VI. 366.-8. *Svaki* bliži ter znan blizu nju slideći *gredihu*, dvižuč dlan u nebo moleći. M. Suz. 517.-8. Zač pastiri bihu mnogi, u njih stada kim ni broja, jur ne *znahu* *svaki* svoja sekako ča ne odvoji. B. Dr. 2313.-6. I čujuči da jim se srdačca u slatkosti nikoj užgaše, *sfaka*, k sfomu prišad i speci jim sfoj venac na glave *staviše*, i luci njih ki tuj polag njih stahu *vazeše*, a sfoje na misto njih *postaviše*. Z. Pl. X. str. 43.

β.) U istoj je rečenici sg., a u daljnoj pl.:

Skupio se puk velik, muži, žene, dica, tko star tko mladolik k Oziji se stica; *svaki* smina lica, sminost nevolja dav, njemu *aporica* i *tuži*, prida nj stav. Bog, *riše* sud postav ... M. Jud. III. 181.-5. *Svak* od njih *bi vese'*, kada to *vidiše*, kako da *rode* se al' opet *uskriše*; Boga *proslaviše* na kolini steći, a strah *ostaviše*, ta zlamen videći. B. Jar. I. 367.-70. Ne potok, da rika s kamena restiše, ne osta človika. *svak*, piti *teciše*; pokle se *napiše*, obilno i dosti, koliko *hotiše*, do site sitosti. B. Jar. III. 234.-7. I budući vrime došlo, da se u pašu pojde, *sfaki*, prija na stanu *ruči*, se i vazamši ča triba biše, u paše živine *pojaše*... i pasti živinam *daše*. Z. Pl. VII. str. 37.

c.) Kad se relativna ili lična zamjenica odnosi na riječ *svaki* ona stoji uvijek u pl.:

Ništar manje znaše *svaki*, da sva ne bi svim žēju, ka *ih* žgaše, ugasila tad *njim*. M. Jud. III. 177.-8. *Svaki se bojaše* jer Betulijani oružnih hust staše, nad *njimi* u strani. M. Jud. VI. 89,-90. Primaju *svakoga, ki tote dohode* zašad van razloga u tmicu *zahode*. B. Vila II. 447.-8. *Svaki* mi posluh daj, molju *vas*, ter sliši. B. Vila VI. 94. U ta čad *svaki gre kim* zgasne zenica prez krsta da *umre*. B. Vila XII. 950.-1 *Svak bodi* i *tuci*, ovo *vas* molit ću. B. Jar. IV. 205.

XVII.

Uz riječi: *jedan drugoga, jedan drugome, drug druga* i slične običnije je kod starih čakavskih pisaca, da glagol stoji u sg., ali katkada dolazi i u pl. U ruskom jeziku dolazi u ovom slučaju uvijek glagol i u pl. Cf. Буслевъ: „Грам.“ § 211., примѣчаніе I).

a.) Glagol u istoj rečenici stoji u sg.: *Brat brata* ne *ljubi* ni *drug svoga druga*, da prija *obrubi* još se s njim *naruga*. M. D. N. 95.-6. Ke (ribe) kad isplitahu mećući po plavi plaho t' se metahu, *jedna drugu davi*. H. Rib. 1123.-4. I tako dvi druge sideći na koli gdi zvone veruge *druga drugu moli*. B. Vila II. 277.-8. Ta razboj budući, napred se svak tiska, s Turci se bodući, *drug drugom potiska*. B. Vila III. 245.-4. (Vile) *jedna drugu čita*, posluhom *uzviši*, razumo *upita* ka zori i sliši. B. Vila IV. 145.-6. *Jedna drugoj prosti* ter tance *izvodi*. B. Vila IV. 186. *Gdi mi noga nogu splita* kako sužnju iz tamnice. B. Vila VIII. 129.-30. Ništar se ne čuje gdi *drug više druga*. B. Jar. I. 273. Da *brat brata skube* vas svit se posmete. B. Jar. II. 98. *Drug se druga boji, drug drugu zavidi*. B. Jar. II. 107. Niki kad obliče Isusa slaveći *drug druga potiče*, čini ga poteći. B. Jar. VI. 243.-4. Nigdor se ne štuje. *drug druga* ne *ljubi*. B. Jar. VI. 663. Celov *brat bratu* ne *krati*. B. Dr. 66. Dohodihu kralju oba kako hodi *brat u brata*. B. Dr. 3057.-8. *Brat na brata* nigdar *tuži*. B. Dr. 575. Dražnik i Novak budući... umitelni jednako, a jer vazda *prilika priliku ljubi, jedan drugoga... l'ubljaše*. Z. Pl. X. str. 42. (Dražnik i Novak)... ljubaf u životu *jedan drugomu nošaše*. Z. Pl. X. str. 46. I mej njima (zmijama) boj pojamši *jedna drugu ...zakla*. Z. Pl. IX. str. 38. Razgnjivať se i zaratiť se *jedna drugu ubi* (t. j. lavičica i medvidica). Z. Pl. IX. str. 39. Po tom toga izbudif se (Asel i Marcela) *jedan drugomu* sfoju sanju *pripovida*. Z. Pl. XI. str. 47. (Dvi žlice...) ke *jeana u drugu sklapaše se*. Z. Pl. XIII. str. 59.

b.) Glagol u istoj rečenici u pl.: O me razbiju gorčina sa tugom i svak čas *prispiju jedna mi za drugom*. L. Rob. 223.-4.

c.) Glagol u istoj rečenici stoji u sg., a u daljnjima u pl.: *Drug druga potiče*, prid njim *stanu* redom, kako da se *liče* njegovim pogledom. B. An'j. Just. 289.-90. Mali puk trpiti ti strasi ne more, *arug druga gdi sriti*, s uzdahom *govore*. B. Vila III. 149.-50. Pak Marte i Juno, *drug druga pojima, veseli* na puno poskokom za njima, B. Vila VII. 279.-80. Svoji se primaju, *svoj svomu pristaje*, neka se *poznaju*, potriaba kada je. B. Vila VII. 965.-6.

Ovamo se može metnuti i ovaj primjer logičke kongruencije: Ter *jedan po jedan* (valovi) izletif iz tmine *valjaju* sa svih stran režeć hlip od pine. B. Vila XII. 235.-6.

XVIII.

a.) Uz riječi *sram, stid, sramota* i slične pridjevna riječ u predikatu dolazi ponajviše u onom rodu, kojega su i one same, t. j. one se uzimaju kao prave imenice: *Strah ih je veći bil*. M. Jud. VI. 80. Da *strah* u kih *je tvoj*. M. Jud. VI. 331. Nastupaju na nas, a nas *je strah ubil*. M. Supr. Tur. 31.

b.) Ali se one često upotrebljavaju i kao prilozii, te je u tom slučaju rečenica zapravo bez subjekta, i pridjevna riječ u predikatu stoji u sr. rodu: *Već bi me bilo sram* općiti meu ljudi. B. Vila X. 400. Više ovakovih primjera nema, jer obično u ovakovim rečenicama bez subjekta dolazi čisti glagolski predikat (nema predikativnog glagolskog pridjeva). Cf. M. Suz. 441.-2., Kato 189., 376., 503; Jud. II. 133. H. Rib. 815., 1465. Nik. Nalj. 152., L. Par. El. 283., 307.-8., B. Vila XII. 627., Jar. V. 275., VI. 267., Dr. 2667. Slični su tome i ovi primjeri: Urehi toliki tko bi htill najti broj, pameti veliki *bilo bi trud* i *znoj*. B. Jar. IV. 331.-2. Šesta ancipresof *vrsta* skupnim listjem i granami *okruženo staše*. Z. Pl. XX. str. 85., gdje imenice *trud, znoj* i *vrsta* stoje u službi priloga *trudno, znojno, mnogo*.

Bilješka. Zanimljivo ie, da kopula „*jest*“ dolazi u eksistencijalnom značenju i za pl. u tom obliku, dakle kao u rus. j.: *Jest ljudi* od vire mala broja *nici* kim se grih odpire, premda su grišnici. B. Vila X. 65.-6. U ruskom jeziku, u kojem kopula (osim *есѣь*) redovno otpada, kad stoji u eksistencijalnom značenju, fiksirano je ovo *есѣь* kao izraz za eksistencijalnost i za ostala lica sg. i pl., na pr.: *я есѣь города Мурома; Есѣь люди добрые*. (Analogijom stvoren je u poljskom jeziku od *jest* plural *jestes'my*). Cf. Vondrák: „Vergl. slavische Gram.“, sv. II.

Prof. Vjenceslav Glavan.